

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 36 · 18. desember
Sesjonen 2019–2020

Møte onsdag den 18. desember 2019 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 36):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representanten Eirik Sivertsen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har i brev av 14. november 2019 anmodet om å få avholde to kontrollhøringer på en dag det pågår stortingsmøte, dvs. tirsdag 14. januar 2020. Dette betinger at forretningsordenens § 27 tredje ledd annet punktum må fravikes. Presidenten foreslår at anmodningen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen imøtekommes, og at Stortinget i medhold av forretningsordenens § 79 godkjenner at nevnte bestemmelse i forretningsordenen fravikes.

Er det noen innvendinger mot dette? – Så synes ikke, og det anses vedtatt.

Representanten Rigmor Aasrud vil fremsette et representantforslag.

Rigmor Aasrud (A) [10:00:57]: På vegne av representantene Arild Grande, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen og meg selv vil jeg legge fram et forslag om unntak fra folketrygdloven § 4-10 om forlenget ventetid på dagpenger for ofre for menneskehandel og arbeidslivskriminalitet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:20]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Jan Tore Sanner, Frank Bakke-Jensen og Iselin Nybø vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Anniken Huitfeldt.

Anniken Huitfeldt (A) [10:01:52]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren.

Nå får Forsvaret nye overvåkningsfly, kampfly og ubåter. Noen partier har vært imot, men det brede flertallet på Stortinget er for disse investeringene. Det er bra med bred enighet om viktige forsvarsinvesteringer, og det er viktig at Forsvaret er mer til stede i nord. Vi skal ha

reell sikkerhetspolitisk sjølråderett, og da må vi være til stede.

Derfor er det veldig vanskelig å forstå hvorfor forsvarsministeren insisterer på å bygge ned Hæren i indre Troms. I dag har vi 600 stående soldater i det som kalles Hærens 2. bataljon i indre Troms. Denne hæren, denne bataljonen, vil forsvarsministeren gjøre om til en tilkallingshær. Forsvarets varslingsstider blir jo kortere. Da trenger vi soldater som faktisk er der, som er til stede og er klare til innsats. Forsvarsministeren vil gjøre om 2. bataljon til en styrke bestående av tidligere vernepliktige, og enten de studerer i USA eller de er på oljeplattform, må de ringes til hvis noe skjer.

Forsvarssjefen advarer mot å gjennomføre forsvarsministerens plan. Forsvarsministeren har heller ingen vedtak i Stortinget som gir ham noen som helst rett til å bygge ned Hæren. En enstemmig kontrollkomité, også med representanter fra Høyre og de andre regjeringspartiene, konstaterte i mai om regjeringas fullmakt til å omgjøre 2. bataljon til en tilkallingsstyrke: «Komiteen finner ikke slik hjemmel dokumentert.»

Hvorfor er forsvarsministeren uenig med en enstemmig kontrollkomité?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:03:47]: Å omgjøre 2. bataljon til for det første en mekanisert bataljon, men også til en mobiliseringsbataljon, er vedtatt i den landmaktproposisjonen vi leverte i 2016. Vedtaket sier at omgjøringen skal starte fra 2021. Begrunnelsene for det vedtaket er flere. Deb ene er at når vi bygger opp landmakten i Forsvaret og skal ha inn mer personell, er vi også avhengige av å bygge mobiliseringsforsvar, at vi har reserver – reservister blant offiserene og også blant dem som har vært inne til førstegangstjeneste og kan trå til og bemanne opp styrkene våre.

Til begrepet «tilkallingsbataljon»: Nei, vi bygger et forsvar på at vi også har utdannet personell, og så står de på reserveliste og skal kunne være tilgjengelige hvis vi trenger dem. Det er derfor vi har repetisjonsøvelser, det er derfor vi øver jevnlig. Modellen med 2.-bataljonen, der vi har lengre førstegangstjeneste for enkelte av ungdommene, og så skal de inn og øve jevnlig i årene etter, er for å bygge et mobiliseringsforsvar som står seg hvis vi trenger det.

Så til spørsmålet om vi har hjemmel: Jo, vi har hjemmel, for vedtaket i Stortinget tilsier at vi kan gjøre dette. Men vi er jo også – det vet alle – inne i en prosess med neste langtidsplan. Neste langtidsplan vil være vedtatt i Stortinget lenge før 1. januar 2021, da endringen av 2. bataljon skal starte. I det fagmilitære rådet fra forsvarssjefen er han tydelig på at i dag trenger han mer mannskap, i dag trenger han flere stående styrker. Vi behandler den delen i det arbeidet vi gjør med langtidspla-

nen nå, så får vi se i løpet av våren hva som kommer fram når vi kommer til Stortinget med forslag til neste langtidsplan.

Anniken Huitfeldt (A) [10:05:48]: Jeg forstår ikke hvorfor forsvarsministeren står her og snakker usant om hva som er vedtatt i Stortinget. Vi hadde landmaktforhandlinger høsten 2017 – ingen vedtak. Hvilket vedtak er det forsvarsministeren her henviser til? Det finnes intet slikt vedtak, og kontrollkomiteen er helt uenig i det forsvarsministeren sier. Her har vi en forsvarsminister som uttaler seg mot hva han har hjemmel for, i Stortinget, og mot en enstemmig kontrollkomité.

I forrige uke sørget regjeringspartiene for å oppheve brede stortingsvedtak om stridsvogner. Det opphevet de, og det var også en del av det som ble vedtatt i Stortinget høsten 2017. Også når det gjelder Hærens helikoptre, bryter regjeringen med Stortingets vedtak og forutsetninger. Ingen Bell-helikoptre skulle flyttes før alternativ kapasitet var på plass på Bardufoss, slo stortingsflertallet fast i 2016. Hvorfor fjerner statsråden Hærens helikoptre i nord før alternativ kapasitet er på plass?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:06:49]: Dette er ikke en riktig beskrivelse av situasjonen.

Når det gjelder 2. bataljon, har jeg forklart hvilke vedtak som gjelder. Det er også sånn at vi ikke har startet nedbyggingen av 2. bataljon. Det er noe som skal skje i 2021. Den er altså oppsatt nå, den skal være oppsatt gjennom 2020, og det kommer en langtidsplan i 2020 der vi ser på den.

Når det gjelder helikoptre, er vedtaket at vi skal ha en delt løsning som skal oppfylle de forpliktelsene vi har overfor justis i nord, og samtidig skal det være et ledelselement på Bardufoss. Alle de tingene oppfyller vi. Så må jeg få lov til å skyte inn at grunnen til at vi flytter Bell til Rygge, er at spesialstyrkene skal opparbeide en kontraterrorkapasitet – et element som er etterlyst så tidlig som i Gjörv-rapporten etter 22. juli. Vi trenger den kapasiteten i et mer hybrid konfliktbilde, som det vi har i dag.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Anniken Huitfeldt.

Anniken Huitfeldt (A) [10:07:57]: Jeg kjenner utmerket godt til hva Stortinget har vedtatt om helikopterkapasitet. Det skulle ikke flyttes noe før alternativ kapasitet var på plass, og den er ikke til stede. Dermed er det statsråden som bryter vedtak.

Når vi snakker om disse helikoptrene, sa statsråden til TV2 tidligere i år at dette var et gammelt vedtak. Dette var altså et vedtak som Stortinget gjorde som skulle gjelde for hele fireårsperioden. Så forsvarsministeren vek-

selsvis ignorerer, bryter og foreslår å oppheve brede stortingsflertall om Forsvaret.

Hvorfor skal vi tro på en invitasjon om samarbeid om forsvar når forsvarsministeren selv kaller inngåtte avtaler for gamle halvveis inn i perioden det er vedtatt å gjelde for, og går inn for å oppheve vedtak om stridsvogner til Hæren og stans i regjeringens kuttplaner for Hæren i Nord-Norge?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:08:45]: Det vi lærer av dette, er at vi skal være grundige når vi leser forlikene, slik at vi er helt sikre på at alle har samme forståelse av hva forlikene innebærer. Vi lærer også at vi skal lese de vedtakene som gjøres i Stortinget. Den måten representanten Huitfeldt refererer vedtakene på, er etter min mening ikke riktig.

Vi har en forståelse av at det skulle være en delt løsning mellom Bardufoss og Rygge. Vi har en forståelse om at spesialstyrkene skulle opparbeide en kontraterrorkapasitet. Vi har en forståelse av at det skulle være tilgjengelig kapasitet i nord som dekket opp for justis, og som hadde tilgjengelig kapasitet for Hæren. Og det skulle være et ledelselement på Bardufoss. Vi har oppfylt alle disse tingene.

Så må jeg få lov til å skyte inn at det er merkelig at man ignorerer behovet for å opparbeide den antiterrorkapasiteten hos spesialstyrkene. Det er altså beskrevet av forsvarssjefen, og det er skrevet i Gjörv-kommisjonen. Og når jeg møter Arbeiderpartiets representanter i Østfold, er de helt åpne på at dette er et viktig krav som er oppfylt. Det er det vi oppfyller med denne endringen.

Presidenten: Ingvild Kjerkol – til oppfølgingsspørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [10:10:07]: Forsvarets Bell-helikoptre har vært uvurderlige i den situasjonen som har oppstått i luftambulansetjenesten med svikt på kortbanenettet. Først var det beredskapen i mai/juni helt tilbake i 2018, da situasjonen var utfordrende for den forrige operatøren. Da var Bell-helikoptrene raskt operative. I juli i år etablerte Forsvaret en midlertidig base i Kirkenes for å bistå helsetjenesten. Den ble forlenget. I november ble det igjen etablert en midlertidig base, og i morges sa helseministeren på sin pressekonferanse at dette oppdraget ønsker han skal vare til februar. Helikoptrene er godt utstyrt for ambulanseoppdrag, og i en situasjon med svikt i luftambulansen på kortbanenettet betyr det økt trygghet og sikkerhet for folk langs kysten, kanskje i Båtsfjord. Når helseministeren svarer for dette, sier han at totalberedskapen er god. Men vil totalberedskapen være god når helikoptrene flyttes sørover?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:11:13]: Jeg ber om respekt for at jeg ikke kan uttale meg om ambulansesaken og Forsvarets tilskudd til helikopter, rett og slett fordi min elskede kone, Hilde Sjurelv, er adm. direktør i Babcock. Jeg var tidlig ute og varslet at jeg måtte ha en settestatsråd, og det er Monica Mæland som er settestatsråd for disse spørsmålene.

Samtidig er jeg veldig glad for at jeg kan få lov til å stå og si det her i Stortinget, for jeg mener det er viktig i disse sakene, som er vanskelige, at vi også viser at vi har et habilitetsregelverk, at det er fullt mulig å unngå samrøre i slike saker. Dette har vært en veldig komplisert sak å kommunisere i nord, og det at man har mulighet til å fra-tre, gjør at vi som har ledsagere, ikke må si til dem at de nok må slutte i jobben sin fordi man har tenkt å bli statsråd. Spørsmålet er sikkert godt, men det må rettes til Monica Mæland, som er settestatsråd for disse sakene.

Presidenten: Ingvild Kjerkol – til oppfølgingsspørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [10:12:11]: Det er flott at statsråden har en elsket kone. Jeg har også en elsket mann. Han driver med bilglass. Det er adskillig mer oversiktlig når man er stortingsrepresentant.

Spørsmålet mitt går på statsrådens ansvarsområde knyttet til Bell-helikoptrene, for det var også beredskapsutfordringer med forrige operatør, og der er ikke statsråden inhabil på noe som helst vis. Realitetene er jo sånn at statsråden deler ansvaret for totalberedskapen med sine kolleger i flere departement knyttet til det, og den vil svekkes hvis man opplever framtidige utfordringer i denne tjenesten, uavhengig av hvem operatøren er, og hvem operatørens direktør er gift med.

Er det ikke en realitet at for befolkningen på kysten i Øst-Finnmark vil totalberedskapen svekkes når helikoptrene flyttes sørover?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:13:10]: Eksempelet med bilglass er veldig bra, for vi vil gjerne ha transparens i denne typen prosesser.

Denne regjeringen har jobbet med å iverksette det som heter bistandsinstruksen. Det vil si at hvis en eller annen statlig etat har behov for assistanse fra Forsvaret, så kontakter de Forsvarets operative hovedkvarter. De har da myndighet til å avgjøre om man kan stille med kapasitet, det være seg helikopter, hjullaster, båt eller hva det skal være som Forsvaret har tilgjengelig – eller mannskap, for den saks skyld. Hvis den henvendelsen blir vurdert av Forsvarets operative hovedkvarter til å gå ut over den beredskapen Forsvaret er satt til å ha, vil det bli løftet opp til politisk nivå.

Jeg mener vi har et veldig godt system for å vurdere om det er mulig for Forsvaret å bistå sivilsamfunnet

gjennom den bistandsinstruksen, for Forsvarets operative hovedkvarter sitter med alle kapasitetene, de sitter med den store oversikten, og det er de som da vil vurdere det. Så løftes det opp til politisk nivå hvis man ser at man her ikke har kapasiteter, og så kan man, hvis det er en bilglasselger som skal inn, være nødt til å sette inn en settestatsråd på de tingene.

Presidenten: Cecilie Myrseth – til oppfølgingsspørsmål.

Cecilie Myrseth (A) [10:14:33]: Ministeren kan bare bli stående.

De omtalte Bell-helikoptrene har en tilleggsdimensjon i Nord-Norge i tillegg til det aller viktigste, som selvfølgelig er at de skal være en kapasitet for Hæren. De har en tilleggsdimensjon for sivilsamfunnet som er svært viktig, ikke minst i den delen av vår landsdel som ministeren selv representerer, slik vi har fått se også denne vinteren. Da man inngikk forlik – som man kan ha mange ulike meninger om, det har også jeg – så man også at det ikke skulle være gjennomført en flytting av Bell-helikoptrene før alternativ kapasitet var på plass. Mitt spørsmål til ministeren er: Hvilken alternativ kapasitet er det som er på plass nå?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:15:21]: Vi oppfyller den forpliktelsen Forsvaret har, og det er å bistå justis-sektoren med helikopterkapasitet. Det dekkes ved at det står to Bell-helikoptre tilgjengelig for den delen. Det er ikke sånn at vi har flyttet noe som går ut over de oppdragene man har på vegne av sivil sektor, og det er et oppdrag som var kjent da vi gjorde disse vedtakene.

Presidenten: Cecilie Myrseth – til oppfølgingsspørsmål.

Cecilie Myrseth (A) [10:15:49]: Spørsmålet mitt var hvilken alternativ kapasitet det er som er på plass. Det kunne ikke ministeren svare på, så da skal jeg prøve å spørre veldig enkelt en gang til, men på en litt annen måte. Er det sånn at helikoptre – Bell-helikoptre – er flyttet fra Bardufoss før alternativ kapasitet er på plass?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:16:09]: Det er sånn at det er tilgjengelig mange nok Bell-helikoptre på Bardufoss til å oppfylle det oppdraget man har for justis-sektoren. Politiet har den transportkapasiteten med helikoptre de skal ha, og det er Forsvaret som utfører den.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgings-spørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:16:38]: Vedtaket om å flytte Bell 412 fra Bardufoss til Rygge står som ei uforståelig og heilt uforvarleg handling, og det svekkjer bered-

skapen i nord betydeleg. Det har gitt tryggleik i nord å vite at to beredskapsklare Bell 412 har stått på Bardufoss, klare til innsats. Dei har vorte nytta, som det har vore sagt her, mange gonger. Det som er det interessante spørsmålet her, er: Skal det framleis vere to beredskapsklare Bell som står på Bardufoss, klare til innsats 24/7, slik det har vore? Kor mange flytimar vil dei attverande helikoptera då ha til disposisjon for Hæren? Det går eg ut frå at statsråden har styring på når ein gjer så omfattande og djuptgripande endringar som å flytte Bell-helikoptera til sør.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:17:36]: Jeg har akkurat svart på det med helikoptrene. Det skal altså stå to helikoptre tilgjengelig for justissektoren til alternativ kapasitet er på plass.

Hvis det er slik at vi skal være opptatt av beredskap, kan vi ikke overse det faktum at vi i dag har et krise- og konfliktbilde som er ganske annerledes enn det vi så for 10–15 år siden. Det er mange eksempler fra landene rundt oss, der terrorangrep på flere steder samtidig har stresset de kapasitetene man har, også i større nasjoner. Tyskland er det siste eksempelet. Det er i dette krisebildet forsvarssjefen, som er min fagmilitære rådgiver, har sagt at vi har behov for en kontraterrorkapasitet hos spesialstyrkene som kan flyttes fort rundt omkring der den trengs. Derfor øver spesialstyrkene inn denne kapasiteten med Bell-helikoptre, fordi det er de helikoptrene vi har. Helikoptre er en begrenset ressurs i dag på grunn av personell, men vi bruker dem så godt som mulig, i henhold til de fagmilitære rådene vi får. Og så utfører vi de oppgavene vi har lovet å gjøre i nord.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:19:08]: Det vert mykje trim i dag, spesielt for dei av oss som har gått rundt jule-treet tidlegare i dag.

Spørsmålet mitt går også til forsvarsministeren. Senterpartiet har åtvare mot regjeringa og Arbeidarpartiet si avgjerd om å leggje ned Andøya flystasjon, noko som er eit historisk feilgrep. Investeringskostnadene for ny base skulle ifølgje regjeringa samla kome på 3,5 mrd. kr, ikkje for P8-flya, men samla. Det er allereie no klart at det vert nesten 1 mrd. kr meir. No er det kjent at forseinkinga av arbeidet på Evenes gjer at innfasinga av det nye P8-flyet må skje ein annan stad, altså at basen på Evenes ikkje kan brukast til dette. Det er nemnt fleire basar, m.a. Bodø, Andøya og Gardermoen.

Til liks med rapporten om alliert mottak, som aldri kom frå regjeringa, har avgjerda om kvar innfasinga av P8-fly skal skje, teke si tid. Det er kjent at synfaring på basane er gjord for ganske lenge sidan. Eg veit òg at det er andre skjer i sjøen, bl.a. driv ein og flytter rundt på ein

hangar. Me veit at det ikkje er klarlagt korleis ein skal lagre ammunisjon. Det er mykje som ikkje er klart, og det vil bety auka kostnader og forseinkingar på Evenes. Då reiser spørsmålet seg om korleis ein skal løyse situasjonen i tida framover. Det er òg sjølv sagt at når ein har investert 30 mrd. kr på Andenes, vert det litt rart å tenkje seg at ein skal bruke berre nokre få milliardar for å få opp ein tilsvarande base på Evenes, sjølv om det er lenge sidan dei midlane vart lagde inn for Andøya.

Spørsmålet mitt til forsvarsministeren er: Meiner statsråden at å fase inn dei nye P8-overvakingsflya handlar om operativ drift? Og vil han dermed følgje tilrådinga frå Luftforsvaret når ho ein gong kjem på hans bord?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:21:10]: Her var det mye å ta tak i.

Kostnadsoverslaget for Evenes totalt var på 4,2 mrd. kr. I dag, i 2019-kroner, vil det være 4,34 mrd. kr. Så 3,5 mrd. kr, som representanten opererer med, vet jeg ikke hvor hun har fra. 4,34 mrd. kr er også godt under den styringsrammen som er satt for Evenes-utbyggingen.

Så er det riktig at en eventuell forsinkelse vil gi oss en utfordring når vi får P8-flyene over. Dette er en kapasitet som det er viktig at vi får over, det er en kapasitet det er viktig at vi får satt i operativ drift, rett og slett fordi aktiviteten rundt oss er større – det seiles mer hos naboene, og vi er avhengige av å få en så god situasjonsforståelse som mulig.

Jeg har ennå ikke fått tilrådinger fra Forsvaret om hvor man eventuelt vil ha de maritime patruljeflyene, P8-flyene, når de kommer – midlertidig før Evenes er klar – men jeg har sagt at jeg vil følge den faglige rådgivningen om hvorfra man skal operere flyene. Det er fra min side ingen prestisje når det gjelder hvilken rullebane man skal bruke, eller hvor de skal stå. Det er et kompetent miljø på Andøya som driver denne operasjonen i dag. Det kan gode hende at forsvarssjefen sier at det lurere er å gjøre det fra Andøya. Hvis det er svaret hans, finner jeg det helt naturlig å være enig med forsvarssjefen i at vi skal drifte det fra der vi drifter det best. Det er den operative kapasiteten som er viktig her.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:22:46]: Eg takkar for svaret. Det er veldig bra å høyre at prestisje forhåpentlegvis ikkje skal gå føre fornuft – uansett kva svaret måtte verte.

Tidlegare forsvarsminister Eriksen Søreide lova i 2017 at det skulle setjast i verk tiltak for å ta vare på dei tilsette på Andøya, som forsvarsministeren med rette seier gjer ein veldig god jobb og har gjort det lenge. Dei tiltaka har ein venta på, og ventar framleis på, og tida begynner å renne ut for at Noreg skal evne å sikre det viktige bidraget me har til NATO i nord. Noreg er som kjent

NATO i nord, og aktiviteten som me har med MPA, er viktig. Når me ser både kostnadssprekk og forseinking av basen på Evenes, gir det grunn til uro. Kan forsvarsministeren seie kva som er planen for ikkje å svekkje aktiviteten på MPA, når ein ser at både kostnad og tidsskjema vil sprekkje i etableringa av den nye basen på Evenes – litt meir konkret?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:23:47]: Det er litt vanskelig å være konkret når en skal svare for en kostnadssprekk som jeg ikke kan se er der. Det er nå den ene siden av saken. Den andre siden av saken er at forsvarssjefen har adressert at det er utfordringer ikke bare på Andøya. Luftforsvaret står i en veldig endring og vil skifte ut omtrent alle kapasitetene. Vi har bevilget ekstra midler til forsvarssjefen som han kan bruke som tiltaksmiddel for å få folk til å stå lenger i jobb og for å skaffe tilgjengelig kompetanse for å drifte kapasitetene. Han bruker sin utnevnte sjef for Luftforsvaret til å ta disse grepene. Så vet jeg det har vært en diskusjon om hvordan tiltakene skal settes inn: Skal det være på et generelt grunnlag for alle som jobber der, eller skal det være for de kapasitetene man trenger? Det mener jeg er et spørsmål mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og det er altså forsvarssjefen som styrer de midlene.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Liv Signe Navarsete.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:24:53]: Senterpartiet har stått på for å kartlegge fakta i denne saka. Det vil me halde fram med på vegner av norsk forsvarsevne. Me ønskjer å ha eit truverdig forsvar som følgjer forpliktingane våre til NATO.

Forsvarspolitisk talsmann frå Høgre gjekk ut i Nordnorsk debatt og sa at USA skal operere frå Andøya fram til Noreg sine MPA-ar er på plass. Dagen etter prøvde han å gå tilbake på utsegnane, men det er tydeleg at det er noko som skurrar her. Senterpartiet er oppteke av at det norske MPA-miljøet vert teke på alvor. Me har sett eit fagmiljø som har prøvd å løfte fakta i saka, men som har vorte oversett av forlikspartnarane. Luftvern var eit av hovudargumenta for at MPA skulle flyttast frå Andøya. Difor vil eg spørje forsvarsministeren om amerikanarane, USA, som ifølgje representanten Elvenes skal operere – uvisst kor lenge, me veit ikkje noko om når basen på Evenes er ferdig – har med seg luftvern?

Statsråd Frank Bakke-Jensen (H) [10:25:56]: Nei, per nå er det ikke luftvern på Andøya, men det bør det være, særlig hvis man graver fram fakta for å skape en troverdig framstilling av hvordan situasjonen er. Det er antakelig sånn at det ikke er store gravejobben man skal gjøre for å oppdage at trusselbildet har endret seg

ganske radikalt de siste årene. Det er altså sånn at det står presisjonsmissiler på grensen til Norge med en rekkevidde som gjør at de kan dekke de fleste basene våre. Det er begrunnelsen for at vi nå har sagt at vi er nødt til å forsvare basene med luftvern. Det er også begrunnelsen for at vi i et kostnadsbilde sier at det er billigere å forsvare én base enn å forsvare to. Det er begrunnelsen for kostnadsøkningen på Andøya.

Når Evenes står ferdig, skal den kunne forsvares av luftvern, rett og slett fordi vi da får en tryggere drift av de kapasitetene vi har.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgings-spørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:26:58]: Statsråden sa det sjølv: No står det missil klare på grensa. Korleis kan det då vere mogleg at ein kan drifte MPA frå Andøya utan luftvern, når det ikkje var mogleg viss ein går tilbake til diskusjonane som Arbeidarpartiet og regjeringa hadde for eit par år sidan? Det synest som om risikoen og farane har auka, men snakket om luftvern har vorte borte på vegen. Det var difor eg stilte spørsmål. Me veit at USA ganske ofte har tokt frå Andøya. Me veit at norske MPA, sjølv sagt, flyg så godt dei kan. Sjølv på dei noko eldre flya gjer dei ein fantastisk jobb, ifølgje NATO, der eg møter som parlamentarikar rett som det er. Eg vil stille spørsmålet igjen: Når ein ikkje veit når ein skal flytte frå Andøya, er det ikkje viktig no, i dag, å få på plass dei luftverna – fort?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:28:03]: Da jeg diskuterte dette med representanten Navarsete sist, var det fordi hun benektet at man trengte luftvern til MPA-kapasiteten. Da skulle MPA-kapasiteten, hvis trusselen ble så stor, trekkes sørover. Vi har sagt at det er Forsvarets operative hovedkvarter som disponerer disse kapasitetene, det er de som tar risikovurderingen. Forsvarets operative hovedkvarter sier at ved å ha en base skjernet med luftvern vil man kunne operere MPA-kapasiteten lenger ut i tid, man har større fleksibilitet, og vi vil da skaffe oss en bedre situasjonsforståelse i det som da vil være en farlig situasjon. Grunnen til at vi ikke har luftvern på basene nå, er at vi har gått fra en situasjon der fare ikke var regnet for å være veldig sannsynlig, til en situasjon der faren har økt. Vi har derfor bestemt oss for at vi må ha luftvern også på Evenes. Dette har vært en del av behandlingen av kostnadsøkningen på Ørland – der man har måttet øke sikkerheten, noe som har vært tatt gjennom Stortinget og bør være vel kjent.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Mona Fagerås (SV) [10:29:22]: Mitt spørsmål går til kunnskapsminister Jan Tore Sanner.

Høyre har latt PISA styre norsk skoledebatt i snart 20 år. Årets resultater illustrerer godt hvorfor dette er et villspor. Det vi allerede vet, er at mange norske barn ikke leser godt nok, og at guttene er overrepresentert blant dem. I stedet for lettvinte garantier om PISA-tall, sånn som Erna Solberg ga i 2009, trenger vi en saklig debatt om kvalitet og innhold i skolen.

Å motivere til leselyst og leseglede er en viktig del av det arbeidet skolen gjør. SV mener at vi har nok kunnskap om hva som øker kvaliteten i leseopplæringen. Høyre bør se på de skolene som jobber strategisk, og som lykkes med å motivere elever til å lese både i og utenfor skolen. Så jeg har tre juleønsker til ministeren som jeg tror vil føre til at flere barn kommer til å lese godt. Vi trenger en ny nasjonal leselystsatsing. Å jobbe med lesing krever langsiktig, strategisk arbeid. Mange skoler er gode på dette, men vi må ha en nasjonal strategi for å sikre kvaliteten på leseopplæringen i hele landet. Vi trenger en lovfestet rett til skolebibliotek med kvalifiserte bibliotekarer, for vi ser at de skolene som har lyktes med leseopplæringen, sånn som f.eks. Huseby skole i Oslo, har rustet opp skolebibliotekene. Så trenger vi en satsing på lesetiltak, og Høyre bør bevilge mer penger til tiltak som vi vet fungerer, f.eks. Foreningen !les sin populære leselystaksjon Bokslukerprisen.

Er det mulig for statsråden, siden det nå snart er jul, å oppfylle noen av mine juleønsker?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:31:29]: Jeg kan iallfall si at jeg er enig i intensjonen i og retningen på de forslagene som representanten tar opp. Jeg er enig i at det er viktig å stimulere leselyst, jeg er enig i at skolebibliotek er viktig, og jeg er enig i at vi trenger ulike tiltak som kan motivere barn og ungdom til å lese.

Så er jeg også enig i at vi trenger en saklig debatt om skolens resultater. Men skal vi ha en saklig debatt om kvalitet i skolen, må vi ha kunnskap om skolen. Og det er nå engang slik at det er PIRLS, TIMSS, PISA og nasjonale prøver som gir oss kunnskap om skolen. Vi kan synse mye på bakgrunn av egne erfaringer, barns erfaringer, det vi hører fra lærere og skoleledere, men vi trenger også faktisk kunnskap om utviklingen i norsk skole og i norske klasserom.

Derfor er jeg veldig overrasket over det som er SVs svar, nemlig at vi skal gå bort fra PISA, bort fra nasjonale prøver, at vi skal nedprioritere videreutdanning av lærere, og at vi ikke skal ha en rett til intensivopplæring for de barna som blir hengende etter.

I går mottok jeg Lied-utvalgets rapport, som tar opp situasjonen for ungdom på videregående skole. Et av de viktigste funnene der er at vi sender tusenvis av ung-

dommer som mangler grunnleggende ferdigheter i å lese, skrive og regne, inn i videregående skole. Da er svaret at vi må legge større vekt på de grunnleggende ferdighetene, at vi trenger lærerspesialistene, at vi trenger videreutdanning, at vi trenger å prioritere de grunnleggende ferdighetene gjennom hele skoleløpet, og at vi må ha kunnskap om skolen.

Vi skal i tillegg satse på både leselyst og skolebibliotek, og så får vi se om det blir akkurat de løsningene som representanten Fagerås ønsker seg.

Mona Fagerås (SV) [10:33:34]: SVs holdning til PISA er at det viser nettopp det vi allerede vet, nemlig at norske barn ikke lærer å lese godt nok, og at gutter er overrepresentert. Nedgangen når det gjelder lesing av skjønnlitteratur er også større i Norge enn i resten av OECD-landene. Derfor var det gledelig at ministeren også vektla leselyst, på pressekonferansen som ministeren hadde i forbindelse med framleggingen av PISA. Men dette er ikke vanlig kost fra Høyre, som stort sett er opptatt av leseferdigheter uten å vektlegge leselyst. Flere ekspertutvalg, som var statsrådens svar på hvordan vi skulle løse disse problemene, vil vel ikke skape mer leseglede for barn og unge som velger skjerm foran skjønnlitteratur. Hvis statsråden virkelig er opptatt av leselyst, hvorfor vil ikke statsråden jobbe mer med de tiltakene som var mitt julegaveønske?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:34:44]: Nå sa jeg at jeg er for skolebibliotek, og jeg samarbeider med kulturministeren om en helhetlig strategi for bibliotek. Den har vi nylig lagt frem. Jeg er også enig i at det er mange gode tiltak om leselyst i norsk skole. Men så hører jeg at representanten sier at vi vet. Ja, hvordan skal vi vite hvis vi ikke har nasjonale prøver og disse testene som gir oss faktisk kunnskap om hva som er problemet? Jeg er helt overbevist om at vi trenger kunnskap om skolen for også å ha kunnskap i skolen. Så har jeg nylig også lagt frem en stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap – Tett på – som nettopp handler om at vi trenger mer kompetanse der barna er. Jeg vil flytte kompetansen fra møterom til sandkasse og klasserom. Vi må ha mer kompetanse rundt de barna som sliter. Jeg har også lagt frem nye læreplaner, som jeg mener er et godt svar på en del av de endringene som vi også ser i elevenes lesevaner, og vi legger vekt på utholdenhet i lesing og at elevene skal lese bøker og ikke bare på skjerm.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Mona Fagerås.

Mona Fagerås (SV) [10:35:52]: Jeg er glad ministeren nevnte Tett på, for spesialundervisning er et

mørkt kapittel i norsk skolehistorie. Vi vet at omtrent 50 pst. av dem som mottar spesialundervisning i grunnskolen, har assistent, og at mange barn i barnehagen møter voksne med lite formell spesialpedagogisk kompetanse. Stoltenbergutvalgets rapport viser i tillegg at det er tydelige forskjeller på hvordan gutter og jenter presterer på ulike nivå i utdanningssystemet, og guttene er igjen overrepresentert i statistikken over spesialpedagogiske tiltak.

Også kunnskapsministeren har uttalt til media at mange barn ikke får god nok spesialundervisning i Norge, så det er vi enige om, og at de elevene som trenger pedagog mest, ofte blir møtt av en ufaglært assistent. Hvordan kan vi sikre at de barna som trenger det mest, blir møtt av en kvalifisert lærer istedenfor en ufaglært assistent?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:36:56]: Dette er et veldig viktig spørsmål. Min både frustrasjon og sorg er når jeg møter ungdom på ungdomsskolenivå hvor det ikke er blitt oppdaget tidnok at de sliter. Når det gjelder dem som sliter med lese- og skriveproblemer og med dyskalkuli – som går på tall – oppstår ikke de problemene på ungdomsskolen, de har oppstått mye tidligere. Ofte ser vi at små problemer vokser seg store. Det er nettopp derfor vi nå har varslet en historisk og varig satsing på spesialpedagogisk kompetanse. I dag er det uklare ansvarsforhold mellom PP-tjenesten lokalt og Statped nasjonalt. Kommunen har ansvar i utgangspunktet. Vi ønsker å sette kommune og fylke, barnehage og skole i stand til å ta det ansvaret nettopp ved å satse på spesialpedagogisk kompetanse, flytte kompetansen fra møterom til klasserom, og vi må starte allerede i barnehagen, slik at kompetansen er tett på, og slik at de som har de største problemene, også får best hjelp.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [10:38:19]: Statsråden har sagt følgende om endringene i barnehageloven:

«Regelverket skal sørge for at de 24 milliardene barnehagene får i offentlige tilskudd og foreldrebetaling faktisk kommer barna til gode».

Men i notatet fra regjeringen til høringen finnes det ingen tiltak som faktisk sikrer at pengene blir i barnehagene. I fjor tok man ut over 160 mill. kr i form av konsernbidrag – penger sendt oppover i systemet fra den enkelte barnehage til kjedene lenger opp i konsernet, penger som altså ikke gikk til barna. Det er en sum som tilsvarer rundt 270 fagarbeiderstillinger i barnehagene. Så lenge regjeringen godtar at det finnes kommersielle selskaper i barnehagesektoren, er det vanskelig å se hvordan alle pengene faktisk vil bli i barnehagene og komme barna til gode.

Et ektepar fikk inn 356 mill. kr da de solgte Gnist-barnehagene til oppkjøpsfondet Altor i fjor. Da jeg spurte statsråd Sanner om dette, sa han at barnehagelovendringene ville begrense muligheten for den typen gevinster på salg av barnehager, men at det også ville være mulig å ta ut store gevinster ved salg i videreførelsen med de nye lovendringene.

Barnehagene er finansiert av det offentlige og av foreldrepenger, ikke for å bygge private formuer, men for å sikre et best mulig barnehagetilbud til barna. Hvor mye mener statsråden det er greit at kommersielle eiere kan ta ut av barnehager? Eller sagt på en annen måte: Hvor mye av tilskuddet til barnehager er det greit at egentlig ikke kommer barna til gode, men forsvinner ut i form av konsernbidrag og på andre måter lenger opp i systemet?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:40:11]: Jeg merker meg jo at representanten Moxnes – jeg holdt på å si som vanlig – er mer opptatt av hvem som eier barnehagen, enn av at barna får et godt barnehagetilbud. Vi må huske på at årsaken til suksessen i Norge på barnehageområdet er nettopp samspeillet mellom kommunale, private og ideelle barnehager. Det var barnehageforliket i 2003 som la grunnlaget for at vi har full barnehagedekning, og det skyldes ikke minst hvordan de private har stilt opp og bygget ut barnehagetilbudet og gitt barna våre et godt barnehagetilbud. Hvis representanten Moxnes skulle vinne frem, ville antakeligvis konsekvensen være at mange barnehager ville blitt lagt ned fordi private eiere ville ha trukket seg ut.

Det er riktig at i motsetning til den rød-grønne regjeringen, som hadde ansvaret i åtte år, så går vi nå gjennom regelverket. Vi har hatt et forslag ute på høring, og vi vurderer nå alle høringsinnspillene før forslaget kommer frem til Stortinget. Da vil representanten få svaret på de spørsmålene som stilles. Men det som er viktig for meg, er at vi har et system som sikrer åpenhet. Derfor har vi allerede varslet at vi skal få på plass et nasjonalt tilsyn, og at vi også skal tydeliggjøre reglene om at tilskuddene skal komme barna til gode.

Bjørnar Moxnes (R) [10:41:43]: Det viktige for Rødt er nettopp det, at pengene kommer barnehagene til gode og ikke forsvinner ut av dem i form av konsernbidrag eller på andre måter, noe som dessverre skjer, og vil skje, hvis ikke regjeringen strammer inn og stanser det kommersielle eierskapet av barnehagene.

Det som nå skjer, er at mange kommuner ønsker et demokratisk handlingsrom til å kunne skille mellom ideelle og kommersielle barnehager. Det nekter dessverre regjeringen kommunene. Vi ser i dag at en barnehage som Husbymarka barnehage i Stjørdal blir lagt ned mot foreldrenes og de ansattes ønske, for hvis det er for mange plasser i en kommune, er det bare ett sted kommunen

kan tilpasse tilbudet, og det er ved å kutte i de kommunale barnehagene.

Dette er ikke likebehandling. Det gir heller ikke valgfrihet. Det er derimot en forkjørsrett for kommersielle barnehager. Er Sanner enig i at kommunene bør ha muligheten til å likebehandle private og kommunale barnehager når de må tilpasse antallet plasser til et mindre behov i kommunen?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:42:44]: Vårt utgangspunkt og mål – jeg er veldig glad hvis representanten deler det – er at når det gjelder de økonomiske tilskuddene til barnehagedrift, skal det likebehandles. Men jeg er ikke helt sikker på om det er det representanten ønsker.

Spørsmålene er: Hva er det partiet Rødt ønsker skal skje med de barnehagene som i dag drives av private eiere? Hvis det er slik at Rødt er imot at man skal kunne ha privat barnehagedrift, ønsker de at kommunen skal kjøpe opp de private barnehagene? Skal det skje over natten, eller skal det skje gradvis?

Vi ser at foreldrene gjennomgående er godt fornøyd med de private barnehagene. Ja, faktisk er de i en del av disse undersøkelsene mer fornøyd med de private barnehagene. Det viser at barnehagedriften gjennomgående er god.

Så er spørsmålet om det skal være mulig å forskjellsbehandle og stille spesielle krav til ideelle barnehager. Det er et av de spørsmålene som nå er ute på høring, og som Stortinget får anledning til å drøfte når saken legges frem.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Bjørnar Moxnes.

Bjørnar Moxnes (R) [10:43:51]: Dette var usedvanlig langt ute på viddene fra Sanners side, for saken er at hvis en kommune får mindre behov for barnehageplasser, er det ett sted de i dag kan gå ned på tilbudet, og det er ved å kutte – utelukkende – i de kommunale barnehagene. Det er det som nå skjer med Husbymarka barnehage i Stjørdal, som legges ned mot foreldrenes vilje.

Mitt spørsmål var om Høyre er enig i at kommunen bør kunne likebehandle private og kommunale barnehager når det gjelder å tilpasse antallet plasser til behovet, eller ikke. I dag har de kommersielle en forkjørsrett. Dem kan man ikke røre. Man kan altså kun kutte i de kommunale barnehagene hvis det er behov for å ta ned plassene i en kommune.

For øvrig er det sann at Rødt er en stor forsvarer av de private, ideelle barnehagene, som dessverre blir overkjørt og kjøpt opp og forsvinner på grunn en kommersialisering som Høyre står i spissen for, og som fører til

mindre valgfrihet, færre private, ideelle barnehager og flere større kommersielle kjedebarnnehager.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:44:59]: Nå er det jo slik at de får tilskudd etter hvor mange barn som går i barnehagen. Så hvis det er slik at foreldrene velger den private barnehagen, ville det være galt hvis kommunen begynte å kutte i tilskuddet til disse barnehagene.

Jeg registrerer at representanten sier at han er for ideelle barnehager, men mot at man skal kunne ta utbytte. De ideelle barnehagene kan også ta utbytte fra barnehagen. Der er det ikke noen forskjell på de private og de ideelle. De ideelle skal investere tilbake, men ikke nødvendigvis i samme barnehage. Så hvis det er utbytte representanten er imot, er det litt pussig at Rødt forsvarer de ideelle barnehagene.

Presidenten: Bjørnar Moxnes – til oppfølgingsspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [10:45:48]: Det Rødt er mot, er profittmotiverte barnehager hvor formålet er å drive for profitt, for å ta penger ut av barnehagene. I de ideelle blir pengene værende i barnehagen, og det vet også statsråden meget vel. Han vet også meget vel, skulle jeg tro, at det er de ideelle som betaler prisen for kommersialiseringen som vi nå ser av barnehagesektoren, som altså er dramatisk, hvor noen få store kjeder tar over mye av den private barnehagesektoren, mens de små private, ideelle mister terreng og blir kjøpt opp eller lagt ned i stort tempo, fordi de kommersielle overtar.

Det virker ikke som om statsråden riktig forstår spørsmålet. Husbymarka barnehage i Stjørdal, som er omtalt i Klassekampen i dag, er en barnehage som foreldrene ønsker seg, som har mange plasser, men hvor altså kommunen må gå ned på antallet plasser i kommunen. Da er det med dagens lovverk kun rett til å kunne kutte i de kommunale barnehagene; de kan ikke røre de private. Er Sanner for en likebehandling på dette feltet, altså ved at man kan tilpasse både de kommunale og de private, eller skal kun de kommunale ta støyten hvis det er behov for å ta ned antall plasser i en kommune?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:46:56]: Det er jo kommunen som da velger å kutte i barnehagetilbudet i stedet for å stramme inn på andre budsjetter. Hvis det er slik at kommunen har økonomiske utfordringer, er det kommunens prioritering. Jeg mener det er viktig at vi også gir de private barnehageeierne forutsigbarhet, og de får tilskudd etter hvor mange barn som går i barnehagen.

Ellers registrerer jeg at gjennom samtlige spørsmål her har det utelukkende handlet om eierskap til barnehager. Det har ikke vært ett spørsmål om det tilbudet

som barna faktisk får i barnehagen. Når skal partiet Rødt bli opptatt av tilbudet og kvaliteten som barna får i barnehagen? I alle spørsmålene handler det om eierskap. Vi ser at foreldrene er godt fornøyd med de kommunale, de er godt fornøyd med de private. Vår oppgave er å legge til rette for god barnehagedrift. Vi har innført en bemaningsnorm, vi har innført en pedagognorm, og det bidrar til å heve kvaliteten i alle barnehager.

Bjørnar Moxnes (R) [10:47:57]: Kan jeg svare på spørsmålet fra statsråden?

Presidenten: Representanten Moxnes skal, siden det snart er jul, få lov til det.

Bjørnar Moxnes (R) [10:48:05]: Dette ble jo en nesten omvendt spørretime, så jeg må også få besvare statsrådens spørsmål.

Vi mener at det er en sammenheng mellom pengene som går inn i en barnehage og tilbudet til barna, fordi pengene sørger for at man har nok ansatte, at man har kvalifiserte ansatte, og at man har råd til bra utstyr til barna i barnehagen. Hvis store summer tas ut av barnehagene, må man nesten være en Høyre-politiker for å tro at det ikke vil gå ut over kvaliteten på tilbudet.

Det vi ser fra undersøkelsen, er at fornøydheten med de ideelle barnehagene er aller størst. Så er fornøydheten med mattilbudet i de kommersielle noe større enn i de kommunale, naturlig nok, fordi de kan ta mer penger for maten i de kommersielle enn i de kommunale barnehagene. Ellers er man jevnt over fornøyd med tilbudet.

Vi tror at hvis vi sørger for at alle pengene kommer barna til gode, at vi har et mangfold av både kommunale og ideelle, private eiere, så vil det sørge for et bedre tilbud enn hvis man har et system hvor store summer kan tas ut av barnehagene. Det er vel egentlig, tror jeg, også statsråd Sanner faktisk enig i.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:49:13]: Ja, jeg er opptatt av at de pengene vi bruker på barnehage, skal komme barna til gode, og det er også en viktig premiss i det forslaget vi har hatt ute på høring. Nå oppsummerer vi alle høringsforslagene, og så blir dette lagt frem for Stortinget, og Stortinget får en god mulighet til å drøfte disse spørsmålene etter at vi har lagt frem proposisjonen.

Ellers – siden vi nå er inne i en nesten omvendt spørretime – gjenstår jo spørsmålet om hva partiet Rødt egentlig har tenkt å gjøre med de private barnehagene. Nesten halvparten av barna går i en privat barnehage, og hvis det er slik at partiet Rødt skal avvike privat barnehagedrift, er spørsmålet hvem som da skal overta disse barnehagene, om det er slik at kommunen skal kjøpe dem opp – og dette var ikke noe spørsmål, president! Jeg

mener vi trenger et mangfold, av både store og små ideelle, private og kommunale barnehageeiere.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:50:30]: Kunnskapsministeren kan bare bli stående. Jeg skal forsikre meg om at dette ikke sklir ut på samme måte – han skal få et spørsmål på slutten.

Norsk skole står overfor en alvorlig lærermangel. Lærermangelen vil øke i årene som kommer, og en ser allerede alarmerende konsekvenser ute i klasserommene. Allerede nå er andelen ukvalifiserte den høyeste på 15 år, en økning på nesten 50 pst. siden Høyre overtok. Allerede nå utføres halvparten av timene med spesialundervisning av ukvalifiserte assistenter. Og allerede nå melder kommuner, spesielt i distriktene, om vanskeligheter med å rekruttere lærere.

Ukvalifiserte er altså blitt satt inn i undervisning for å dekke lærermangelen, og vi ser framover at dette bare vil bli verre. SSB meldte i 2018 om at vi ligger an til å mangle 5 800 kvalifiserte lærere i 2040. Dette er en økning i lærermangelen på 1 800 lærere siden den forrige beregningen i 2016, altså på bare to år.

Jeg skulle egentlig ønske at jeg sto her i dag kun for å kritisere mangelen på tiltak fra høyreregjeringa, men det er altså ikke tilfellet i denne saken, for vi har nå en regjering som bevisst innfører politikk som målrettet øker lærermangelen. Det er derfor SSBs estimat øker så drastisk på bare to år. Denne regjeringa har innført en avskilting av lærere med tilbakevirkende kraft, som sender kvalifiserte lærere ut av skolen og på kurs. En innfører firerkrav i matte på lærerutdanningen, noe som gjør at topp motiverte søkere med 5 i norsk, men kanskje 3 i matte, ikke får bli norsklærere, og en innfører en lærernorm som ikke er fullfinansiert, som er en skrivebordsreform som kun fungerer i teorien på Høyres hus.

Så kan statsråden forsikre foreldre, lærere og elever rundt omkring i Norge om at færre ukvalifiserte skal undervise i klasserommene våre rundt omkring i landet de neste årene?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:52:27]: Nå kommer det nye tall i morgen, så da vil representanten få svaret på det spørsmålet. Så la meg la det henge litt i luften.

Det jeg kan si, er at siden 2013, da vi overtok regjeringsmakten, er det blitt 2 500 flere kvalifiserte lærere i norske klasserom. Jeg hører den historien som representanten forteller – og ja, det er utfordringer fremover, jeg underslår ikke det. Men realiteten er at det er blitt 2 500 flere kvalifiserte lærere i norske klasserom. Det gjør at det er flere barn, flere elever, som møter kvalifiserte lærere.

Jeg er enig i at noe av det aller viktigste vi gjør, er å sørge for at det er kvalifiserte lærere i norske klasserom. Så er det noen utfordringer der, ikke minst fremover – det vet vi. Det er det også innenfor helsesektoren. Det er en kamp om den kvalifiserte arbeidskraften. Men heldigvis er det nå blitt mer populært både å jobbe i barnehage og å jobbe i skole – faktisk setter vi nye rekorder for antallet som ønsker å jobbe i barnehage og skole. Det tror jeg har sammenheng med at denne regjeringen har sørget for å heve statusen på læreryrket. Gjennom at vi fremover stiller krav om masterutdanning, gjennom en historisk satsing på videreutdanning, gjennom krav til faglige kvalifikasjoner, blir det faktisk mer populært å bli lærer.

Jeg jobber hver eneste dag sammen med min statsrådskollega Nybø for å sørge for at det er flere som ønsker å bli lærer, at de har kvalifikasjoner, og at barna våre møter kvalifiserte lærere i klasserommene.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:54:18]: Jeg gleder meg til å se tallene i morgen. Lærmangelen blir garantert et tema også over jul når det kommer nye tall nå. Sånn sett er også jeg glad for at det er flere som har søkt seg til å bli lærer, men problemet til statsråden er at det ikke har blitt populært nok. Det gjøres ikke nok for å møte den økende lærmangelen. Det er også det SSBs beregninger peker på. Det er selvfølgelig enkeltindikatorer som peker i riktig retning, men totalt øker lærmangelen. I det totale bildet peker en nettopp på regjeringas politikk som grunnen til at lærmangelen har økt så dramatisk på to år. En peker på lærernorm, en peker på ukvalifiserte lærere, en peker på de tingene jeg nevnte.

Kan statsråden da på en måte garantere, med sin forklaring, at andelen ukvalifiserte som skal undervise i norske klasserom, vil gå ned i årene framover, og at lærmangelen blir håndtert?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:55:18]: Representanten pleier ofte å ende spørsmålet sitt med å spørre om statsråden kan garantere. Jeg tror ikke at norsk politikk eller den politiske debatten er tjent med at vi hele tiden utsteder ulike garantier. Man får se på resultatet av den politikken vi leverer.

Når jeg sier at det er blitt 2 500 flere kvalifiserte lærere i norske klasserom siden denne regjeringen overtok, kan representanten godt si at det ikke gjøres nok, men det gjøres i hvert fall mer enn da Arbeiderpartiet satt i regjering.

Vi har også innført en ordning hvor lærerstudenter får avskrevet studielån, særlig de som tar jobb i Nord-Norge. Vi har også fått på plass, med representanten Nybø ved roret, en egen ordning der de som jobber i skolen i Nord-Norge og har et visst antall studiepoeng

fra før, kan få fullført sin lærerutdanning. Det gjør også at det blir flere kvalifiserte lærere i norske klasserom.

Jeg hører gjerne om Arbeiderpartiet har noen gode forslag på dette området – bortsett fra at man skal senke kravene til dem som skal bli lærere.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Torstein Tvedt Solberg.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:56:26]: Nå hørte jeg statsråden si «representanten Nybø». Om det var et lite slipp av hva som skjer i ekstraordinært statsråd nå, får vi vente og se.

Jeg vil minne statsråden om at dette er en spørretime, der han skal svare på utfordringene. Vi kommer sikkert tilbake til dette i flere debatter senere.

Statsråden er, som jeg, opptatt av konsekvensene. Det er jo det jeg spør om, og prøver å utfordre statsråden på. Det jeg peker på, er konsekvensen av denne regjeringas politikk, og konsekvensen er at andelen ukvalifiserte lærere i norske klasserom er den høyeste på over 15 år. Den andelen har blitt doblet med Høyre i regjering. Det er ikke mange nok som søker på lærerutdanningene, til å møte den økende lærmangelen som både lærernormen og andre politiske grep regjeringa tar, vil føre til.

Statsråden har sagt at han mener det er en uakseptabelt høy andel assistenter i spesialundervisningen. Vil han da samtidig si at det er en uakseptabelt høy andel ukvalifiserte som underviser i ordinær undervisning?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:57:27]: Ja, jeg har vært veldig tydelig på at barn og ungdommer i norske klasserom skal møte kvalifiserte lærere. Det er det vi jobber for hver eneste dag, og derfor sørger vi for at vi stiller krav til lærerne, derfor satser vi på videreutdanning av lærere, og vi ser også at konsekvensen av regjeringens politikk er at det blir mer populært å bli lærer, og det blir flere kvalifiserte lærere i norske klasserom.

Jeg er opptatt av konsekvensene av politikken. Spørsmålet er da, uten at det er noe spørsmål tilbake til representanten: Hva er konsekvensene av Arbeiderpartiets politikk, hvis man ikke skal stille krav om at lærerne skal ha fordypning i de fagene de underviser i, hvis man skal senke kravene for å komme inn på lærerutdanningsinstitusjonene?

Ja, vi må diskutere konsekvensene av politikken. Jeg ser at konsekvensen av den politikken vi fører, er at det blir flere kvalifiserte lærere i norske klasserom. Jeg er gjerne med på en diskusjon om hva mer vi kan gjøre for å få enda flere, men det er ingen tvil om at det går i riktig retning i norsk skole.

Presidenten: Torstein Tvedt Solberg – til oppfølgingsspørsmål.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:58:33]: Nå måtte jeg nesten be om en ny replikk for å svare på utfordringen fra statsråden. Med Arbeiderpartiets politikk ville en jo fått gjort mer med lærermangelen enn med denne regjeringens politikk, for da hadde vi ikke hatt den avskiltingen av lærere. De kunne undervist i klasserommene i stedet for å bli sendt på kurs. En hadde fått rekruttert flere til lærerutdanningen, f.eks. disse toppmotiverte søkerne som har karakteren fem i norsk, men ikke god nok karakter i matte, og en hadde fått fullfinansiert lærernormen.

Det jeg er opptatt av i denne diskusjonen om lærermangelen, er om vi klarer å gjøre nok for å møte den økende lærermangelen. Nå har vi sett at denne regjeringen driver en målrettet politikk for å øke lærermangelen. En klarer ikke å rekruttere nok, få søkingen nok opp, og konsekvensen av det er alvorlig ute i norske klasserom.

Jeg vil igjen utfordre statsråden og spørre om når han kan garantere – eller vil si, hvis han ikke vil gi en garanti – at lærermangelen vil gå ned, og at en vil få færre ukvalifiserte lærere i norske klasserom.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:59:42]: Som jeg var inne på, kommer det nye tall i morgen. Da får vi alle vente og se hva de tallene sier.

Jeg legger merke til et par ting representanten sier, og den ene er at lærernormen ikke er fullfinansiert. Hvis jeg ikke husker helt feil, var det et spørsmål i høringen komiteen hadde, og KS sa – korrigjer meg hvis jeg tar feil – at den er fullfinansiert. Jeg tror Utdanningsforbundet har sagt noe av det samme.

Det er interessant å høre det hvis Arbeiderpartiet nå er imot lærernormen. Jeg trodde Arbeiderpartiet var for lærernormen. Det er jo ikke slik at vi sender lærere på kurs. Vi sørger for at lærerne får videreutdanning, slik at de får mer fordypning i bl.a. norsk, engelsk og matematikk. De som har tatt videreutdanning, sier at de blir bedre lærere av det. Det må jo være målet: at barna våre skal møte enda bedre og enda flere lærere i norske klasserom. Derfor mener jeg at den historiske satsingen vi har på videreutdanning, er riktig og viktig, også for at flere elever skal fullføre og bestå videregående skole.

Presidenten: Marit Knutsdatter Strand – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:00:56]: Det er interessant at dere kom inn på lærernormen, for det er den jeg er interessert i å ta opp også. Vi mener at den ikke hjelper på lærermangelen. Vi mangler kunnskap om effekten av lærernorm og kompetansekrav for elevenes læring.

Opplæringslovutvalget har foreslått at lærernormen blir fjernet, fordi de mener at normen bidrar til å

binde opp betydelige midler i en ordning som er lite fleksibel for kommunene, at innretningen tar lite hensyn til elevenes ulike behov, og at vi risikerer at det settes inn færre lærere enn om kommunene selv har vurdert hva som er forsvarlig i det enkelte tilfellet. Statsråden avviser utvalgets forslag blankt og peker på at reformen skal bli evaluert. Samtidig vet vi at i altfor mange skoletimer mangler kvalifiserte lærere.

Senterpartiet har vært en sterk forkjemper for økt lærertetthet, men er kritisk til lærernormen. Avisen *Nationen* skriver på lederplass i dag at kontrasten mellom kunnskapsbasert politikk og engangskompromisser er stor. Hadde statsråden nok kunnskap om hvordan lærernormen ville fungere, eller var kompromisset mellom regjeringspartiene viktigere?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:02:01]: Det er ulik vurdering i forskningsmiljøene når det gjelder effekten av den typen tiltak. Representanten Knutsdatter Strand vet veldig godt hva Høyre i utgangspunktet mente om lærernormen. Men partier som sitter i regjering, inngår kompromisser med andre. Det vil nok også Senterpartiet måtte gjøre når/hvis man kommer tilbake i regjering.

Det ene som er viktig for Høyre i dette, er at vi er for flere lærere. Det mener vi er bra, og det ser vi at vi nå har fått. Det andre er å bevare kompetansekravene til lærerne. Det vet vi virker. Forliket med Kristelig Folkeparti innebærer at vi gjennomfører lærernormen, som betyr flere lærere i norske klasserom og spesielt hos de minste barna, og det innebærer at vi viderefører kompetansekravene til lærerne. Det mener jeg er svært viktig. Det betyr flere og bedre lærere, og det synes jeg egentlig er et ganske bra kompromiss.

Presidenten: Mona Fagerås – til oppfølgingsspørsmål.

Mona Fagerås (SV) [11:03:17]: Jeg tenkte at også statsråd Nybø kunne få delta i denne debatten.

La oss nå være enige om at norsk skole skriker etter flere kvalifiserte lærere. Da blir det meningsløst for meg at regjeringen stenger døra til lærerutdanning for motiverte elever med høye snittkarakterer som ønsker å bli lærere.

Minister Nybø har nylig lagt ned forkurset i matematikk som hvert år siden regelen om firerkravet ble innført, har gjort det mulig at ca. 140 flere lærerstudenter er kommet inn og forhåpentligvis en dag kan virke i norsk skole. Terskelen for å komme inn på lærerutdanningen er blitt høyere med Venstre i regjering. Hva vil ministeren si til de norske elevene med høye snittkarakterer som er toppmotiverte for å komme inn på lærerutdanningen, men som nå mister muligheten til for-

kurs? Er ikke dette bare en håpløs symbolpolitikk i en situasjon med stor lærermangel?

Statsråd Iselin Nybø [11:04:24]: Forkurset i matematikk har vært – jeg vil si – ganske omstridt. Det var hele tiden ment at det skulle være et midlertidig tilbud til studentene, og som skulle tilpasse seg regelverket som nå gjelder, altså at en må ha 4 i matematikk for å komme inn på lærerutdanningen. Noen har klart å bestå, men det er ikke enkelt over en sommer å skulle løfte seg fra 3 til 4 i matematikk når det er et år siden en hadde matematikk sist. Noen har klart det, men veldig mange – altfor mange – har ikke lyktes med det. Det har vært en dyr ordning, som en ikke har fått så stort utbytte av som en kanskje kunne håpet. Derfor har vi bestemt at USN, Universitetet i Sørøst-Norge, skal få 5 mill. kr for å tilby et nettbasert matematikkurs. Det håper vi kan nå de potensielle studentene tidligere, slik at de får lengre tid til å modnes i faget. På den måten kan vi hjelpe flere til å få karakteren 4 gjennom privatisteksamen.

Presidenten: Nina Sandberg – til oppfølgingsspørsmål.

Nina Sandberg (A) [11:05:37]: Det er riktig at spørsmålet mitt går til forsknings- og høyere utdanningsministeren.

Som representanten Tvedt Solberg var inne på, står vi overfor en alvorlig lærermangel i Norge. Likevel er søkningen til lærerutdanningen for lav i forhold til behovet. Det er store utfordringer med å rekruttere lærere, ikke minst i distriktene.

Regjeringen tar likevel knapt overordnet grep for å sikre at det utdannes nok. Noen ganske få nye studieplasser på deling og nedleggelse av Nord universitets lærerutdanning på Nesna er eksempler. Regjeringen understreker her lærestedets formelle autonomi til å legge ned, men sørger ikke for reell autonomi til å rekruttere og avgi lærere regionalt.

I høst sto 350 studieplasser på grunnskolelærerutdanningene tomme. I 2019 var det bare søkningen til barnehagelærerutdanningen som økte. Hvordan vil statsråden få opp antallet nye grunnskolelærerstudenter i hele landet?

Statsråd Iselin Nybø [11:06:43]: Jeg er ikke helt enig i den virkelighetsbeskrivelsen. Jeg er enig i at vi fortsatt må jobbe hardt og målrettet for å få flere til å velge lærerutdanningene, men i 2018 og 2019 er søkningen til lærerutdanningene samlet sett på et høyere nivå enn tidligere år, og aldri før har så mange førstevalgssøkere til lærerutdanningen vært kvalifisert som i 2019.

Vi har også tatt en hel del grep. Vi har f.eks. innført en ordning for nedskriving av studielån som gjør at en får 50 000 kr hvis en fullfører lærerutdanningen under visse vilkår. En får ca. 50 000 kr til hvis en velger GLU 1–7, og en kan få ca. 50 000 kr til hvis en velger å bosette seg og jobbe i Nord-Norge. Det er et viktig og målrettet tiltak.

Vi har i tillegg åpnet opp for at de to nordligste universitetene kan kvalifisere dem som en gang begynte på en fireårig lærerutdanning, men som aldri fullførte, sånn at vi også kan få kvalifisert dem. Nå vurderer vi om vi skal åpne opp for at flere universiteter i Sør-Norge også kan få den muligheten, sånn at vi får enda flere kvalifiserte lærere ute i skolen.

Presidenten: Nina Sandberg – til oppfølgingsspørsmål.

Nina Sandberg (A) [11:07:49]: La oss slå fast med det samme at de gjennomsnittlige søkertallene på lærerutdanningen ikke sier alt om rekrutteringen til grunnskolelærerutdanningen, like lite som at flere søkere vil være eneste løsning på lærermangelen i småskolen.

Behovet er massivt, og det har sammensatte årsaker. La meg bare nevne noen: aldersavgang, regjeringens politikk, som Torstein Tvedt Solberg var inne på, med avskilting, mattekrav, masterutdanning, underfinansiert lærernorm, svak gjennomføring på lærerutdanningene og mange nyutdannede som går over i andre yrker.

Vi vet at Studiebarometeret viser at ingen er mindre tilfreds med eget studium enn grunnskolelærerutdanningsstudentene. I dag har 15 pst. av dem som underviser norske elever, verken utdanning i pedagogikk eller lærerutdanning. Hva vil statsråden gjøre for å sikre de yngste elevene kvalifiserte lærere?

Statsråd Iselin Nybø [11:08:50]: Representanten har helt rett i at én ting er å få dem inn i lærerutdanningen, men vi må også få dem gjennom lærerutdanningen. Så må vi få dem inn i skolen, og så må vi få dem til å bli der.

Et av de viktige tiltakene nettopp for å få flere til å velge den såkalte grunnskolelærerutdanning 1–7, eller GLU, er at vi gir ekstra nedskriving av studielån målrettet mot den studentgruppen, fordi vi vet vi trenger flere der. Vi har også en informasjonsjobb å gjøre, for vi ser at mange tror at en tjener bedre hvis en jobber som lærer i ungdomsskolen, enn hvis en jobber som lærer i barne-skolen og blant de minste elevene. Det er helt feil.

Vi er opptatt av at vi skal få flere menn inn i skolen, for jeg mener at unger i skolen må ha rollemodeller, gode rollemodeller av begge kjønn. Vi bruker nå penger for å målrette rekrutteringen mot menn, gjerne ned mot

de yngste elevene. Vi har en stor jobb foran oss, men det går rett vei.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:10:03]: Mitt spørsmål går til statsråd Nybø.

Vi vet at flesteparten av studentene her til lands holder seg i hjemtraktene når de skal studere, og at studenter flest etablerer seg nært der de har studert. Til tross for et stort behov og påstått satsing står mange studieplasser i distriktene tomme. Regjeringen vil støtte nyetableringer av studietilbud framfor å sikre godt etablerte studiesteder som eksisterer, med tilhørende fagmiljø, forelesere og praksisplasser. Her er det en stor kapasitet som vi har behov for å utnytte. Hvis ikke kan vi komme til å mangle nærmere 30 000 lærere om 15 år. Dette er kritisk med tanke på demografisk utvikling og helsetilbudet, med tjenester nær folk i hele landet. Strukturen i universitets- og høyskolesektoren er i endring, og høyskolens enorme innsats for å sikre kvalifiserte fagfolk og profesjonsarbeidere i hele landet er under press. Rekruttering til kommunene er allerede nå krevende, før strukturreformen og alle endringer som er i gang, har satt seg.

Senterpartiet lurer derfor på hva statsråden vil gjøre for å få utnyttet denne kapasiteten, som er kritisk og avgjørende fordi den står uutnyttet, eller om hun vil la det være opp til institusjonene helt selv, selv om problemet rammer hele samfunnet og små lokalsamfunn spesielt hardt.

Statsråd Iselin Nybø [11:11:34]: Jeg synes det er et godt spørsmål representanten kommer med, og jeg synes det er en viktig problemstilling.

Det er en kompleks og ganske stor problemstilling vi står overfor, som ikke bare gjelder ett fagområde. Vi ser generelt at det er høyere søkning til byene enn til distriktene. Vi ser – det var vel senest denne uken – at Khrono hadde et oppslag om sykepleierutdanningen, som er en voldsomt populær utdanning, og selv om flere studenter enn noen gang får tilbud om plass på sykepleierutdanningen, ser man likevel at det står plasser tomme i distriktene. Det er en utfordring som vi må ta på alvor.

Samtidig er jeg opptatt av at unge mennesker som ønsker å ta en utdanning, må ha stor frihet med tanke på hvor de ønsker å ta den utdanningen. Det er jo ikke unaturlig at folk ønsker å tilbringe studietiden sin en annen plass enn der de har vokst opp, for de ønsker å oppleve noe annet, de ønsker å være en del av et studentmiljø. Det er mange grunner til at folk reiser til en by for å studere, noe som også har mye positivt ved seg. Men som kommune, når man skal rekruttere kvalifisert personell, kan man ha én av to strategier – en kan enten sende ungdommen sin til en by for å ta utdanning, f.eks. for å bli sy-

kepleier, og håpe at ungdommen kommer tilbake igjen, eller en kan ta dem man har i sine egne kommunale tjenester og gi dem den utdanningen som kommunen trenger kompetanse til. Nettopp derfor har vi nå i dette statsbudsjettet lagt inn penger som skal forvaltes av Diku til ca. 100 nye studieplasser som kan tilbys utenfor campus. Da er tanken nettopp at man skal kunne målrette det mot de områdene som i dag ikke har et studiested – hvis en trenger å få økt kompetansen sin, enten det er innenfor sykepleie eller innenfor økonomi, enten det er på heltid eller på deltid – og at det skal tilpasses mer til de behovene som er ute i distriktene.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:13:35]: Statsråden er inne på mange av poengene her, bl.a. at studiesteder med god tilgang på praksisplasser ikke blir fylt opp i distriktet, men hun glemmer at studenter flest faktisk er stedbundne, og at rekrutteringen til disse arbeidsplassene og til arbeidsmarkedet er knyttet til hvor studiestedet er, og hvor studenten går.

Khrono skrev nå på søndag – som også statsråden var inne på – at 14 av 37 sykepleierutdanningstilbud har tomme studieplasser, mens andre tilbud er overoppfyllt, og det er et uutnyttet potensial for fagmiljø og praksisplasser i bl.a. Namsos, Hammerfest, Harstad, Molde og Kristiansund. Sykepleiermangelen er og blir regjeringens ansvar, og konsekvensene kan være dramatiske.

Ønsker ikke statsråden satsing på mindre studiesteder som er etablert i dag? Mener hun at flere studenter må flytte på seg for å ta utdanningen de ønsker, og som lokalsamfunnene deres hjemme så sår trenger?

Statsråd Iselin Nybø [11:14:32]: Litt av utfordringen er jo at hvis man legger premisset til representanten til grunn, at studentene er stedbundne, hjelper det jo ikke å være fra Vestlandet hvis det er ledige plasser i Namsos. Det er utfordringen her. Ønsker en å studere i Namsos, har en mulighet til å ta sykepleierutdanningen der, nettopp fordi det er ledige plasser der.

Så er sykepleierutdanningen litt spesiell, for selv om det er ledige plasser, har det ikke, etter det jeg vet, ligget ute plasser på Restetorget, for dette må komme raskt i gang, og en kan ikke holde på så lenge med å etterfylle studenter. Men vi må klare å tilby utdanning der folk bor, og det er akkurat derfor vi prøver ut den nye ordningen nå, med 100 studieplasser i år, som vil bli bygd opp til ca. 400 studieplasser. Jeg håper vi lykkes med det, men da må kommunene også gjøre en rekrutteringsjobb, og så må utdanningsinstitusjonene våre tilby nettbaserte deltidstudieplasser – de må tilpasse seg behovet i regionene og ute i kommunene.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Marit Arnstad.

Marit Arnstad (Sp) [11:15:49]: La meg på tampen av spørretimen få ønske statsrådene god jul. Jeg håper at jeg ser dere alle igjen etter jul – jeg skjønner at det ligger an til noen endringer i nærmeste framtid.

Jeg har lyst til å følge opp litt når det gjelder profesjonsutdanningene og særlig sykepleierutdanningen, for det er mange særlige forhold ved sykepleie, både rekrutteringsjobben som kommunene må gjøre, og også det at man er så praksisorientert. Det er jo særegent med de plassene som nå står tomme – i Hammerfest, i Namsos, i Tromsø, i Harstad, i Narvik, i Molde og i Kristiansund – at de er knyttet til sykehus, man har praksisapparatet der. Da er spørsmålet hva man skal gjøre for å markedsføre disse studiene på en bedre måte enn i dag, og om statsråden mener at også regjeringen og departementet har en oppgave å bidra med her. Det er en risiko for at man snakker ned enkelte studiesteder – og det som har skjedd med Nord universitet, har kanskje også bidratt negativt i denne sammenhengen – og det er behov for å snu det.

Statsråd Iselin Nybø [11:16:56]: For å være helt sikker på at jeg ikke glemmer det, så ønsker jeg god jul tilbake til alle stortingsrepresentantene.

Representanten Arnstad peker på det som er noe av det mest utfordrende med sykepleierutdanningen, både når det gjelder dimensjonering, og også når det gjelder hvor man kan tilby dette. Det er ca. 50 pst. av utdanningen som tas ute i praksis, og i dag er man veldig knyttet til sykehusene. Diku – det nevnte direktoratet som er lokalisert i Bergen – lyste nettopp ut penger til en praksispilot for å prøve å lage bedre praksis for sykepleierstudenter ute i kommunehelsetjenesten. Det mener jeg er viktig fordi det gir oss mer fleksibilitet. Det gir oss også mulighet til å dimensjonere på en bedre måte, og ikke minst er det viktig fordi mange av studentene skal ut i kommunehelsetjenesten. Nå blir pasienter skrevet ut av sykehuset tidligere, og man kommer ut i kommunehelsetjenesten, og derfor er det behov for å ha undervisningen der ute.

Presidenten: Mona Fagerås – til oppfølgingsspørsmål.

Mona Fagerås (SV) [11:18:10]: Utdanning der folk bor, sier ministeren. Det er nettopp derfor jeg har hatt et så stort engasjement for Nesna, det tror jeg ikke ministeren har kunnet unngå legge merke til. I en tid da Norge generelt – og min landsdel spesielt – desperat trenger flere lærere, har Nord universitet vedtatt å legge ned lærerutdanningen på Nesna. Nedleggelsen er et alvorlig skudd for baugen for distriktskommunenes mulighet til å skaffe kvalifiserte lærere. Verdens beste yrke hadde fortjent verdens beste utdanning, men den utdanningen kan også foregå i Distrikts-Norge.

Har ministeren gjort noen undersøkelser av hva nedleggelsen, og omleggingen til Mo i Rana, vil ha å si for antallet studenter uteksaminert på Helgeland? Vi vet at det bl.a. for barnehagelærerutdanningen vil blitt tatt opp studenter bare annethvert år, så jeg frykter at det blir færre uteksaminerte studenter med omleggingen.

Statsråd Iselin Nybø [11:19:22]: Saken om Nord universitet og nedleggelsen av studiestedet Nesna har vært oppe til debatt på flere arenaer, ikke minst i denne salen flere ganger, og jeg har absolutt merket meg representantens store og sterke engasjement for Nesna.

Jeg forholder meg til det vedtaket som Nord universitets styre har gjort i denne saken, men Nord universitet har også vært tydelig på at de ikke har senket ambisjonene for å utdanne lærere og barnehagelærere i Helgelandsregionen. De har gjort om på måten de skal tilby lærerutdanningen på. Nå samler de seg i Mo i Rana, så i stedet for å ha tre studiesteder på Helgeland får de nå ett. Men det er klart at unger, skoler og kommuner skal ha lærere, helsepersonell og kompetanse også i framtiden, og det er Nord universitet opptatt av at de skal levere på. Men det er fortsatt tidlig, for vedtaket ble fattet i juni, så de må jo konkretisere planene sine mer utover.

Presidenten: Mona Fagerås – til oppfølgingsspørsmål.

Mona Fagerås (SV) [11:20:26]: Jeg er fortsatt bekymret – skikkelig bekymret. Jeg er bekymret for de ansatte ved Nord universitet, campus Nesna, og jeg er spesielt bekymret for de studentene som i dag har Nesna som studiested. De er blitt baksnakket, de er blitt nedsnakket i styringsdokumentet, mens situasjonen derimot har vært den at søkertallene til Nesna har vært bedre enn til Bodø på enkelte studier. Det er også bedre tall på oppmøte, gjennomføring og studenttilfredshet, noe som viser at studiestedet Nesna hadde vært levedyktig. Derfor spør jeg nå på vegne av studentene: Kommer statsråden til å ta initiativ til å sikre at de studentene som allerede er tatt opp ved Nord universitet avdeling Nesna, får fullføre sine studier der, slik de er blitt lovet?

Statsråd Iselin Nybø [11:21:20]: Jeg er veldig opptatt av at vi ikke skal snakke ned verken den jobben som er gjort og gjøres på Nesna, eller de ansatte og studentene der. De studentene som går der, fyller akkurat de samme kravene til inntak på lærerutdanningen som alle andre studenter i dette landet gjør – bare så det er sagt.

Dette vedtaket ble fattet i juni, og nå må Nord universitet gå i dialog med både fagforeninger og ansatte og regelverket når det gjelder nedleggelser og flytting av

ansatte. Studentene som i dag er tatt opp på disse utdanningene, har et samlingsbasert tilbud, som slik sett kanskje er litt annerledes enn den lærerutdanningen som tilbys mange andre steder, og samlingene har også vært litt andre steder enn bare på Nesna. Jeg er trygg på at studentene skal bli ivaretatt gjennom studiet sitt, men det blir jo en endring fra å være på Nesna til nå å måtte forholde seg til Mo i Rana.

Presidenten: Da er årets siste muntlige spørretime omme.

Sak nr. 2 [11:22:34]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 11, fra representanten Tore Hagebakken til helseministeren, vil bli tatt opp av representanten Ingvild Kjerkol.

Spørsmål 14, fra representanten Jan Bøhler til justis- og innvandringsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Kari Henriksen (A) [11:22:55]: «Vil statsråden revidere sitt nei til å komme til Stortinget for å gi en samlet og helhetlig redegjørelse for hele krisa i barnevernet?»

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:23:10]: Som jeg har svart representanten Henriksen gjennom flere brev tidligere, vurderer jeg det ikke som aktuelt å anmode presidentskapet om å gi en redegjørelse om barnevernet. Jeg anerkjenner at det er utfordringer i barnevernet, og det er alvorlig at EMD har hatt 34 norske barnevernssaker til behandling. Utfordringene er grundig dokumentert gjennom tilsynsrapporter, forskning og saksgjennomganger. Dette gir oss et godt grunnlag for å sette inn tiltak som fungerer, for å gjøre barnevernet bedre.

Vi har satt i gang en historisk kompetansesatsing, og vi gjennomfører en barnevernsreform som Stortinget sluttet seg til i 2017. Vi skal legge fram et nytt forslag til barnevernslov, og det er viktig at den nye loven inneholder gode menneskerettslige vurderinger. Dommer fra EMD vil inngå som bakgrunn for dette arbeidet. Vi foretar en gjennomgang av institusjonsbarnevernet og bruken av private aktører. Vi har også fått en omfattende NOU om fosterhjem, som vi er godt i gang med å føl-

ge opp. Dette er arbeidet vi har satt i gang for å møte utfordringene, og som betyr at vi de neste årene vil se store endringer i barnevernet.

Vi må heller ikke glemme at det er mye som går i rett retning i barnevernet. Kapasiteten er styrket. Etterlevelsen av sentrale lovkrav er betydelig bedret de siste årene. Men dette er ingen sovepute for oss. Jeg tar utfordringene i barnevernet på det største alvor, og regjeringa vil fortsette å prioritere arbeidet med å styrke tilbudet til sårbare barn og unge.

Jeg vil gjerne understreke at jeg i høst har fått anledning til å delta i brede debatter i Stortinget om barnevernet, både i forbindelse med spørsmål, i en interpellasjon fremmet av representanten Ørmen Johnsen og i forbindelse med budsjettdebatten. Tidligere i uka hadde jeg et møte med KS, som handlet mye om utviklingen av barnevernet. Mitt inntrykk er at de og kommunene opplever at det nå skjer veldig mye på barnevernsfeltet. Jeg er glad for å kunne delta i debatt om barnevernet, og jeg er helt sikker på at vi kommer til å diskutere ulike tiltak for å sikre at barn og familier får den hjelpen de trenger og skal ha, av barnevernet.

Kari Henriksen (A) [11:25:21]: Takk for svaret.

Som statsråden selv forklarer og beskriver, får barnevernet kritikk fra mange hold. Norge er dømt av Den europeiske menneskerettsdomstol i fem av syv saker. Barn og foreldres levekår er veldig dårlige, sykkeligheten og dødeligheten er høyere enn i normalbefolkningen. Ansatte og Barneombudet krever en mer helhetlig og tydeligere statlig styring og flere folk til å gjøre jobben. Medieoppslag viser alvorlige brudd på barns helserettigheter og at barn lever i langvarig isolasjon, i hovedsak i kommersielle enetiltak. Klasseskillet i tiltak er dokumentert, og fagfolk peker på svikt i rettssikkerhet og systemfeil – ja, til og med helseministeren peker på at det kan være systemfeil i barnevernet. Så det er mye å snakke om. Vi trenger derfor en bred og helhetlig gjennomgang av situasjonen i barnevernet fra statsråden.

Hvorfor motsetter statsråden seg at Stortinget får en slik helhetlig redegjørelse?

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:26:22]: Vi har orientert Stortinget fortløpende om alle de prosessene som er i gang. Som jeg sa, skjer det veldig mye på de ulike områdene i barnevernet for at situasjonen skal bli mye bedre. Jeg er helt sikker på at når Stortinget diskuterer de ulike momentene, vil en i fellesskap finne gode løsninger. Representanten har selv vært med på å fremme et representantforslag fra Arbeiderpartiet med ulike tiltak som på mange måter oppsummerer mye av det regjeringa kommer med, eller allerede har presentert at vi skal komme med.

Arbeid med å styrke bemanningen i barnevernet er i full gang, noe som jeg mener er viktig. Kompetansehevingen er viktig. Nå har Bufdir fått utarbeidet en rapport knyttet til kompetansekrav for hvordan vi kan øke kompetansen i barnevernet enda mer. Vi er i gang med de ulike prosessene. Så dette er Stortinget godt orientert om, og jeg er mer opptatt av å ta tak i utfordringene, av å handle, enn en ny redegjørelse i Stortinget.

Kari Henriksen (A) [11:27:25]: Regjeringa håndterer nå en krise i Nav. Ting kan tyde på at den startet noulunde på samme måte som det vi ser med barnevernet nå, med at folk rundt sier ifra, men at signalene ikke blir tatt nok på alvor. Det var også det menneskerettsjurist Hillestad Thune sa i Debatten på NRK. Barnevernet er våre barns siste sikkerhetsnett, og vi som politikere lokalt og nasjonalt bærer et stort ansvar for at dette fungerer. Statsråden vil selv pålegge det kommunale barnevernet å gi årlige rapporter til kommunepolitikere, noe Arbeiderpartiet også støtter, men selv vil han ikke komme til Stortinget og gi en helhetlig redegjørelse om barnevernet.

Jeg mener det er uklokt, og jeg spør igjen: Hvorfor vil ikke statsråden inkludere Stortinget i prosessen fram mot å gjøre barnevernet bedre?

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [11:28:23]: I budsjett-dokumentene og i andre dokumenter er det en god gjennomgang av prosessene som kontinuerlig skjer i barnevernet. Vi hadde en god, bred budsjettdebatt der vi diskuterte viktige tiltak for barnevernet. Vi hadde en interpellasjon, og det er fullt mulig å ha enda flere diskusjoner. Samtidig har vi så mye dokumentasjon, som jeg vet representanten er veldig godt kjent med – ta Helsetilsynet, som gikk gjennom 106 alvorlige saker, der de konkluderte med at det var riktig å gå til det skritt med omsorgsovertakelse i de sakene, men de var også tydelige på at vi må forbedre hjelpetiltakene, være tidligere inne og sikre at familiene i større grad er i stand til å kunne ta vare på barna selv.

Jeg kommer til å involvere Stortinget, med mange saker, den nærmeste tida, og jeg er glad for at Stortinget diskuterer det. Men at det er sammenlignbart med Nav-saken og den krisa og situasjonen som er oppstått der, er jeg ikke enig i.

Spørsmål 2

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:29:42]: Mitt første spørsmål i dag lyder:

«Med Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO har regjeringa bidratt til store forventninger til inklude-

ring, mestring og utvikling blant barn og unge. Spesialundervisning, spesialpedagogikk og læringsstøtte er viktige deler av dette. I stortingsmeldinga varsler regjeringa endringer av Statped kombinert med ambisjoner om at alle barnehager og skoler skal få tilstrekkelig tilgang til spesialpedagogisk kompetanse.

Hvordan er omorganisering og økonomisk nedskjæring i 2020 hos Statped i tråd med økte ambisjoner for fagområdet?»

Statsråd Jan Tore Sanner [11:30:20]: Regjeringens mål er å utvikle et bedre tilpasset og mer inkluderende tilbud til alle barn og elever. Kompetansen skal være tettere på barna og elevene. Vi skal flytte kompetansen fra kontor og møterom til sandkasse og klasserom. Vi vet at mange barn med behov for særskilt tilrettelegging ikke får det tilbudet de har krav på, og at de altfor ofte får hjelpen fra assistenter uten relevant kompetanse.

PP-tjenesten bruker for mye av sin tid på sakkyndige vurderinger og for lite på forebyggende arbeid ute i barnehager og skoler. Det bør være en selvfølge at barn med behov for særskilt tilrettelegging får et pedagogisk tilbud av lærere og ansatte med god kompetanse. I stortingsmeldingen Tett på, om tidlig innsats og inkluderende fellesskap, varsler jeg derfor et varig og historisk kompetanseløft for kommuner og fylkeskommuner. Det skal bidra til å sikre at barnehager, skoler og støttesystemet rundt, PP-tjenesten, har tilstrekkelig kompetanse innenfor spesialpedagogikk og inkludering, slik at alle barn kan få det pedagogiske tilbudet og den opplæringen de har krav på.

Kompetanseløftet må ses i sammenheng med de endringene vi foreslår for Statped. Flere utvalg og ekspertgrupper har foreslått å legge ned Statped – jeg vil beholde Statped, men mandatet skal bli tydeligere og mer avgrenset. Tjenesten skal bli mer tilgjengelig for barn og elever som har komplekse utfordringer og/eller varige og omfattende behov på små og særlig spesialiserte spesialpedagogiske fagområder.

Ressursene vi sparer inn på endringene i Statped, skal gå til kompetanseløft i kommuner og fylkeskommuner. Det er lagt opp til en overgangsperiode på fem år for å sikre at det ikke går ut over tilbudet til barn med behov for særskilt tilrettelegging. Som en start er det i 2020 lagt opp til en innsparing på 25 mill. kr på Statpeds budsjett, som i hovedsak skal gå til kompetansebygging i kommunene. En liten sum vil bli satt av til evaluering.

I løpet av en femårsperiode skal nivået på bevilgningene til Statped reduseres med 150–200 mill. kr årlig, som øremerkes kompetanseløft. Kompetanseløftet må bygges opp over tid og skje i dialog med KS, kommuner, fylkeskommuner og andre sentrale parter. Det er nødvendig

for å sikre at innretningen av kompetansesatsingen trefrer kommunenes behov. Med midler på 150–200 mill. kr i året vil dette bidra med et solid løft for kommuner, og kompetansen kommer tettere på dem som trenger hjelpen. Sammen med de andre tiltakene i meldingen mener jeg at dette vil bidra til et mer inkluderende og bedre tilpasset tilbud til barn, og at det pedagogiske tilbudet gis av ansatte med relevant kompetanse.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:33:14]: Statsrådens svar tar ikke opp utfordringene knyttet til økonomi og nedskjæringene som kommer allerede i 2020. Kommunene får heller ikke en vekst som står i stil med de økte kravene som blir stilt bl.a. i forbindelse med denne stortingsmeldingen. Statped og kommunale spesialpedagoger må jobbe godt mot felles mål, og jeg er glad for at Statped fortsatt skal være en del av dette arbeidet. Men også på dette området er det mye som er uklart i meldingen om tidlig innsats.

Som statsråden var inne på, er det en femårig overgangperiode fram til kommuner og fylker får på plass spisskompetansen de henter via Statped i dag. I denne perioden skal Statped fortsatt opprettholde og utvikle tjenesten, heter det i meldingen.

Hvordan skal Statped klare enda en omlegging kombinert med økonomiske kutt? Hvordan vil dette bidra til å styrke små fagmiljø, der etterspørselen per i dag er langt større enn tilbudet?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:34:11]: Jeg oppfatter at regjeringens forslag er tatt godt imot, også hos Statped. Det har sin bakgrunn i at en rekke utvalg har foreslått å legge ned Statped eller å overføre Statped til fylkeskommunene eller kommunene. Jeg mener vi har behov for Statped, særlig innenfor spesialiserte og komplekse fagområder hvor vi ikke kan forvente at kommunene eller fylkeskommunene har kompetanse. Der trenger vi Statped, og derfor ønsker jeg å beholde og videreføre det.

Samtidig er det en del områder – innenfor dysleksi, dyskalkuli, ADHD – hvor kommunene i utgangspunktet har ansvar, men vi vet at mange kommuner mangler den kompetansen. Det er bakgrunnen for at jeg varsler et historisk og varig kompetanseløft, slik at vi sikrer mer kompetanse der barna er. Men vi gjør ikke dette over natten, og derfor varsler vi en femårig satsing og en femårig overgangperiode på dette området.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:35:12]: Vi er enige om behovet for Statped, og vi er også enige om at kompetanse, kvalitet og et tilbud nær folk er avgjørende.

Men det er fortsatt mye som er uklart for Statped. Mandatet blir redusert, og det skal bli gjort mindre regionale tilpassinger samtidig som Statped skal ha en mer nasjonal tilnærming. Grenser opp mot helsesektoren, f.eks., skal bli vurdert i et nytt utvalg. Statped ble etablert som en nasjonal og landsdekkende organisasjon i 2013, med sterk regional tilknytning. De har stått i store endringer og vil fortsette med det i lang tid.

Hva gjør at statsråden ikke vil se mer på erfaringene Statped gjorde seg etter forrige store omlegging, når målet er det samme, nemlig tidlig innsats og en inkluderende skole?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:36:00]: Vi bygger på erfaringene, og det er ingen tvil om at Statped har vært gjennom krevende omstillinger. Det innebærer også at de har omstillingskompetanse. Det vi nå gjør, er at vi avklarer debatten som har gått i veldig mange år, nemlig om vi skal ha Statped eller ikke. De siste forslagene, både fra Nordahl-gruppen og Hagen-utvalget, gikk ut på en radikal omlegging. Jeg er helt overbevist om at vi trenger Statpeds kompetanse innenfor spesialiserte områder. På de brede områdene skal kommunene allerede ha kompetansen, men mange av dem mangler den. Det har også vært en uklar ansvarsdeling mellom Statped og PP-tjenesten lokalt. Det gjør at noen kommuner bruker Statped for lite, mens andre bruker Statped for mye. De kunne ha bygd opp kompetanse selv lokalt. Så nå peker vi ut retningen.

Det er riktig at det fortsatt er noen spørsmål som må avklares. Derfor har vi et samarbeid med KS på dette området. Det mener jeg er svært viktig for at vi skal lykkes.

Spørsmål 3

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:37:16]: Her får vi ryddet opp før jul.

«I Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO kommer regjeringen med sine løsninger. Et forslag fra regjeringa er et ekspertutvalg som skal se på skolebidragsindikatorer, og et annet er økt testing og datainnsamling der statistikk og data om barnehage, skole og det enkelte individ skal bli samlet og systematisert.

På hvilken måte svarer disse tiltakene på problematikken rundt press og stress i skolen, som elever, lærere og foreldre melder om?»

Statsråd Jan Tore Sanner [11:37:54]: Vårt mål er å sikre at alle barn og elever opplever trivsel, mestring og læring. Det er i dag for store kvalitetsforskjeller mellom barnehager og mellom skoler. En av fem kommuner ligger under landssnittet for skolebidrag på mellom- og

ungdomstrinnet. Undersøkelser av skolebidrag indikerer at det er opptil et helt skoleår i forskjell når det gjelder hvor mye skolene løfter elevene faglig.

I dag vet vi for lite om hva som kjennetegner de skolene som bidrar mest til elevenes læring. For å gi alle barn og unge like muligheter, uavhengig av hvor i landet de bor eller hvem foreldrene deres er, må skolene bli bedre til å løfte alle elever. Det er derfor viktig at vi skaffer oss kunnskap om hvordan skolene kan jobbe systematisk for å øke kvaliteten i opplæringen.

Regjeringen har satt ned en ekspertgruppe som skal undersøke hva som skiller skolenes bidrag til elevenes læring. Spesielt skal den se på hva som skal til for å løfte kvaliteten på opplæringen ved skoler med lavt skolebidrag over tid. Det er viktig med åpenhet om hvor gode skolene er til å løfte elevene sine. Når vi peker på at ikke alle presterer like bra, er det for å få dialog om hvordan vi kan gjøre skolene bedre. Ekspertgruppens arbeid er et bidrag til at skoler og kommuner kan få tilgang til kunnskap om god kvalitetsutvikling og dermed redusere tid de ellers ville ha brukt til å lete etter svar på egne utfordringer.

Nasjonale myndigheter trenger kunnskap om tilstanden i og organiseringen av barnehager og skoler for å kunne utvikle politikk og iverksette gode tiltak. I Norge har vi gjennom mange år bygget opp et relativt godt system for datastatistikk om barnehager og skoler. Samtidig ser vi at det kan være behov for å videreutvikle systemet.

I Meld. St. 6 for 2019–2020, Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO, har vi foreslått å utrede mulige løsninger for å forbedre statistikk og data om barnehager og skole, der personvern hensyn blir ivaretatt. Dette innebærer ikke mer testing av barn og elever. Verken barnehagebarn eller skoleelever vil bli direkte berørt av disse tiltakene. De er rettet mot eiere, ledere og nasjonalt nivå.

Når det gjelder stress og press, er det andre tiltak som kan motvirke dette. Med fagfornyelsen innfører vi folkehelse og livsmestring som et nytt tverrfaglig tema i skolen, som skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang. Jevn arbeidsbelastning og variert undervisning kan bidra til at elever opplever mindre stress i hverdagen, og det er viktig at både skolen og lærere jobber for å unngå at det utvikles en stresskultur på skolen.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:40:40]: Det statsråden sier nå som jeg blir mest glad for, er nettopp at det ikke blir flere tester eller et større omfang tilknyttet den utredningen som kommer om datainnsamling knyttet til elevene. Senterpartiet frykter at vi får utvikling av skolen på et usikkert grunnlag. Feil blir det også

om det man blir testet i, er det eneste som får oppmerksomhet. Mestring og trivsel må på plass for at elevene skal kunne lære, noe jeg også opplever at statsråden er inne på.

Hvordan skal skoleeiere kunne prioritere og ivareta alt som ikke kan testes, som bl.a. mestring, når de til enhver tid blir presset og stresset på skolebidragsindikatorer og datainnsamling for øvrig?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:41:26]: Poenget med skolebidragsindikatorene er verken å presse eller stress, det er at skolene nettopp skal få kunnskap om hvor mye de bidrar. Hvor mye bidrar de til at elevene faktisk gjennomfører videregående skole? Hvor mye bidrar de til at elevene er på skolen og ikke faller fra? Og hvor mye bidrar de til å løfte kvaliteten? Det vil kunne gi dem en indikasjon på om de kan lære av andre skoler, eller om det er andre skoler som kan lære av dem. Jeg mener at dette er viktig kunnskap for skoleleder, for skoleeier og for lærerne i deres arbeid.

Jeg er helt enig med representanten i at skolen har et dobbelt oppdrag. Skolen skal både danne og utdanne. Dette er oppdrag som utfyller hverandre, og jeg mener at vi med de nye læreplanene – som vi nettopp har lagt vekt på å slanke slik at det blir rom for et verdiløft og mer rom og tid til fordypning for elevene – gjør at skolen gjennom god planlegging og prioritering kan få dette til.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:42:34]: Sammen med dette verdiløftet mener Senterpartiet at tillit til lærerprofesjonen er noe vi også skal legge til grunn, og vi mener at dette skal veie tyngre når resultatet i skolen, kvaliteten og utbyttet for den enkelte elev skal bli vurdert, både nasjonalt og av skoleeiere. Verken elever eller lærere har ytret et stort ønske om eller behov for at det i større grad skal fokuseres på skolebidragsindikatorer eller datainnsamling. At det fokuseres på slike data og svært avanserte statistiske analyser, har både svakheter og feilmarginer ved seg. Hvordan vil statsråden sikre at resultater i slik datainnsamling ikke blir feiltolket, overtolket eller brukt på galt grunnlag for tiltak i skolen?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:43:23]: Etter at vi presenterte de siste skolebidragsindikatorene, har veldig mange lokalaviser skrevet om sine skoler. Noe av det som gleder meg mest, er at lokalavisene har løftet frem de skolene som gjør det bra. De har intervjuet rektorene som er skoleleder på de skolene som skiller seg spesielt positivt ut. Det gleder meg. Det er mange som har fryktet at offentliggjøring og åpenhet om skolenes resultater vil bidra til at man rangerer, at man henger ut dem som ikke gjør det så bra. Men det vi ser, er at mange lokalaviser og regionale aviser gjør det stikk motsat-

te. De sier: Se på denne skolen – den kan andre lære av. Det gir stolthet og energi til dem som har gode resultater.

Jeg mener at dette er viktig informasjon. Jeg er mer forundret over at partier på venstresiden ikke vil ha nasjonale prøver, ikke vil ha PISA, ikke vil ha skolebidragsindikatorer. Noe av det viktigste er at vi sørger for at vi har kunnskap om skolen for å ha kunnskap i skolen.

Og med det ønsker jeg representanten en riktig god jul.

Presidenten: Då har det ringt ut.

Spørsmål 4

Bjørnar Moxnes (R) [11:44:44]: «Luftambulansetjenesten HF er nå i kontakt med Lufttransport for å få hjelp under den pågående krisen.

Hva er status i disse forhandlingene, og når kan man forvente at flyambulansetjenesten er på kontraktsfestet nivå, uten eksterne, ekstra ressurser og krisetiltak?»

Statsråd Bent Høie [11:45:01]: Forrige uke var krevende da Babcock av hensyn til flysikkerheten besluttet å sette fem av ambulanseflyene på bakken og samtidig innførte enkelte restriksjoner på bruk av de øvrige norske propellflyene av typen Beech 250. Denne beslutningen satte alle i en vanskelig situasjon, men sikkerheten for mannskapet og passasjerene på flyene skal alltid komme først – uavhengig av om operatøren er offentlig eller privat. Og la meg tilføye: Dette kunne ha skjedd uansett om operatøren var offentlig eller privat.

Beredskapsnivået ble umiddelbart redusert forrige helg. Dette var krevende for alle involverte og berørte, og ekstra tiltak ble iverksatt. Før denne hendelsen oppsto, hadde vi allerede noen ekstra ressurser fra Babcock og ikke minst Forsvarets helikopter plassert i Kirkenes. Babcock stilte raskt ytterligere ressurser til rådighet, og helseregionene og Luftambulansetjenesten mobiliserte flyressurser fra kommersielle selskap i tillegg. Disse ressursene videreføres fram til fredag i denne uken. Etter dette vil det også bli videreført noen ekstraressurser inn i det nye året, og jeg har tidligere i dag lagt fram planene for ekstra beredskap gjennom vinteren.

Mitt inntrykk, så langt, er at man i forrige uke relativt raskt klarte å få opp beredskapsnivået tilstrekkelig til å gi et forsvarlig tjenestetilbud til befolkningen. Spesialisthelsetjenesten må nå gå gjennom det som har kommet inn av avviksmeldinger, og dermed gi et klarere bilde av hvordan pasientene faktisk er ivaretatt.

I denne krevende situasjonen er hovedinntrykket at spesialisthelsetjenesten igjen har vist seg som en god beredskapsorganisasjon. Jeg vet at det er mange som har

stått på langt utover det vi kan forvente. Takk til hver og en av dem! Men jeg er også glad for at Helsetilsynet i dag har varslet en gjennomgang av situasjonen. I slike situasjoner vil det alltid være forbedringsmuligheter og læringspunkter.

Så et mer direkte svar på spørsmålet fra representanten Moxnes: Det var gjennom forrige uke en dialog mellom Luftambulansetjenesten HF og Lufttransport AS om mulig bruk av de gamle flyene som står i Tromsø. Det var, som sikkert også representanten har registrert, litt ulike signaler omkring hvor raskt man eventuelt kunne ta i bruk disse flyene. Jeg oppfatter at Luftfartstilsynet, som godkjenner og gir klarsignal for bruk, uttalte seg svært klart i denne saken. De mente at dette ville ta måneder. Dette stemmer med det bildet som Luftambulansetjenesten HF tegnet – at dette var et eventuelt tiltak som kunne realiseres på lengre sikt.

Bjørnar Moxnes (R) [11:47:29]: Bent Høie har gått fra tidligere å opptre som Babcocks pressetalsmann til nå å være selskapets underleverandør. Ettersom de ikke er i stand til å gjøre jobben sin, kommer det nå ekstra tiltak med både helikopter og jetfly fra regjeringen. Disse tiltakene er i seg selv en erkennelse av en komplett falitt i valg av operatør for hele ambulanseflytjenesten. Fram til nå har ikke Babcock klart å innfri beredskapskravene én eneste måned siden de tok over. Når vil Bent Høie innse at nok er nok, stikke fingeren i jorden, legge vekk prestisjen og starte en nødvendig og gradvis innfasing av luftambulansen i det som er det offentlige helsevesenet, hvor øvrig ambulanse er en del?

Statsråd Bent Høie [11:48:17]: Det er ingen prestisje knyttet til hvilke løsninger som brukes i denne saken. Det som er min prestisje, er å klare å levere gode tjenester til befolkningen. Det er befolkningen som er min oppdragsgiver – verken Babcock eller andre. Det er bakgrunnen for de tiltakene som er satt inn, og det er også bakgrunnen for de tiltakene som nå settes inn gjennom vinteren. Det er for gradvis å bygge opp igjen tilliten til tjenesten hos befolkningen i Nord-Norge og også å sikre at de som jobber i tjenesten, som nå i over halvannet år har stått i en vanskelig situasjon, opplever at det er ekstra ressurser som gjør at de ikke bare kan føle større trygghet, men også ha større ressurser å spille på gjennom denne vinteren. Det er bakgrunnen for at vi nå planlegger med ekstra ressurser gjennom vinteren – selv om vi selvfølgelig legger til grunn at Babcock skal levere i henhold til kontrakt videre.

Bjørnar Moxnes (R) [11:49:13]: Lenge før den akutte krisen vi nå så, var det klart at Babcock ikke ville levere på kontrakt før tidligst i februar 2020 – dvs. åtte måneder etter at de tok over luftambulansetjenesten. Der-

for er det en grunnleggende svikt vi nå ser, som har satt befolkningens trygghet for liv og helse i fare, og som ikke blir løst med regjeringens ekstratiltak. Det kan virke som om Bent Høies prosjekt er å sørge for at Babcock, koste hva det koste vil, blir værende som operatør ut perioden. Stemmer det at det uansett ville vært behov for ekstra tiltak fra det offentlige gjennom vinteren, også uten den ekstra krisen vi fikk med fly på bakken forrige uke?

Statsråd Bent Høie [11:49:55]: Det er en kombinasjon av situasjonen tjenesten har vært i over lengre tid nå, under den forrige operatøren Lufttransport AS – det var da problemene startet – og også under Babcock. Jeg er verken fornøyd med Lufttransport AS' leveranse i henhold til avtalen eller Babcocks leveranse. Når tjenesten over tid står med usikkerhet og med ulike ekstratiltak, mener jeg det er riktig, nå når vi legger til grunn at Babcock skal levere i henhold til kontrakt, at vi likevel har en høyere beredskap gjennom denne vinteren, både for å redusere usikkerheten og for å øke kapasiteten – ikke minst av hensyn til dem som jobber i denne tjenesten.

Spørsmål 5

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Torgeir Knag Fylkesnes til helseministeren, vil verta teke opp av representanten Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV) [11:51:01]: «Det har vært en svikt i luftambulanseberedskapen i hele høst, og det er åpenbart et behov for å styrke beredskapen, også etter at den akutte krisen med fly på bakken er løst. Ifølge statsråden vil det ta for lang tid å benytte seg av tilbudet fra tidligere velfungerende tilbyder om å stille med fly som er tilpasset.

Stemmer det, og hvorfor har i så fall ikke dette arbeidet startet for lenge siden?»

Statsråd Bent Høie [11:51:27]: I mitt forrige spørsmål var jeg litt innom de utfordringene som ligger i bruk av Lufttransport AS' gamle fly, som står i Tromsø. Som representanten sikkert har fått med seg, er ikke dette en kvikkfiks.

Jeg tror det kan være fornuftig også å minne om hva som faktisk har vært utfordringsbildet etter at ny operatør overtok 1. juli i år. I den første fasen var det riktignok problemer knyttet til navigasjonssystemet på flyene, og dette medførte relativt omfattende utmeldinger av fly, men utover høsten har det blitt stadig klarere hva som var det største problemet, nemlig tilgang på piloter og ikke tilgang på fly.

Tidligere i høst framsto det derfor ikke som et åpenbart fornuftig grep å ha flyene fra Lufttransport i beredskap, men hvis man altså la til grunn at man ønsket å gjøre dette, ville det være en operasjon som ville ha krevd veldig mye av den ressursen som det var minst tilgang på i høst, nemlig pilotene. Det er pilotene som da måtte brukt tid på å klargjøre de gamle flyene og dyktiggjøre seg selv til å kunne fly dem igjen. Dette ville betydd at en allerede presset tjeneste måtte frigjort tid til noe som det på det tidspunktet ikke var rasjonelt å gjøre.

Jeg har registrert at enkelte uttaler at dette jo er de samme pilotene som har operert de gamle flyene tidligere, og jeg skjønner det resonnementet, men luftfartens sikkerhetsregime er mer krevende enn som så. Jeg vil derfor igjen få referere til de uttalelsene som har kommet fra Luftfartstilsynet i denne saken: Det er behov for å re-trene både trenere og piloter før noen igjen kan fly disse maskinene, og dette tar tid. Dette er den samme aktiviteten som Babcock måtte gjennomføre i sommermånedene da de tok i bruk de nye flyene.

Som jeg sa i Stortinget mandag 9. desember, var det å bruke Lufttransport AS' resterende fly en av løsningsene som ble vurdert. Det som var avgjørende, var hvilke tiltak som raskest kunne mobiliseres. Erfaringene viste at dette var Babcocks fly fra Sverige og to innleide kommersielle fly, ett fra Danmark og ett fra Norge. Det framstår heller ikke nå som fornuftig å starte arbeidet med å klargjøre disse flyene på et tidligere tidspunkt, selv om vi selvfølgelig jobber med å få klargjort alle villkårene som eventuelt må være til stede for å få gjort det.

Audun Lysbakken (SV) [11:53:42]: Jeg tror mange nå har vondt for å forstå at det kan mangle fly i luften samtidig som det står fly på bakken som var i bruk for kort tid tilbake. Jeg registrerer helseministerens forklaring på det, og jeg håper jo at en har sjekket dette grundigere enn via ett medieutsagn fra Luftfartstilsynet. Det å se på hva som faktisk var mulig eller ikke, siden det er påstand mot påstand her, kan også bli en sak for kontrollkomiteen, tenker jeg.

Men det grunnleggende problemet her er anbudet, og det er regjeringens ansvar. Vår frykt er at det har gått prestisje i dette for regjeringen, sånn at de f.eks. nekter å vurdere en raskere statlig overtakelse av ambulanselytjenesten. Det kan ikke være et mål i seg selv for regjeringen å berge et skakkjørt anbudssystem. Vi kan ikke bare lappe på et system i krise, vi må endre det. Derfor lurer jeg på om helseministeren nå er villig til å ta selvkritikk for den skakkjorte anbudsprosessen som han står ansvarlig for.

Statsråd Bent Høie [11:54:48]: Selvfølgelig er det representanten tar opp i sitt hovedspørsmål, utredet grundigere, og som jeg sa, er vi heller ikke ferdig med

det arbeidet helt ennå. Vi vil komme til bunns i hvilke vilkår som eventuelt måtte vært på plass for at en kunne tatt i bruk de flyene. Men det har som sagt vært møter med både Luftfartstilsynet og Lufttransport AS, så det er lagt ned arbeid i det også, selv om hovedprioriteten til helseforetaket i denne situasjonen selvfølgelig har vært å mobilisere de ressursene som kunne mobiliseres raskt. Det er også det en har brukt mest tid på. Det er ikke sånn at dette er basert på et medieutspill fra Luftfartstilsynet.

Vi har nedsatt et ekspertutvalg som nå vil komme med råd om hvordan denne tjenesten bør være organisert for framtiden, og jeg tror at vi alle gjør lurt i å avvente ekspertutvalgets arbeid og se hvilke anbefalinger de kommer med.

Audun Lysbakken (SV) [11:55:45]: Jeg tror kanskje mange vil mene at noe selvkritikk fra regjeringens side ville være på sin plass også før en har fått ekspertutvalgets rapport. Det er ikke sikkert at det er nødvendig å vente på den for å fastslå at denne prosessen ikke har gått bra.

Det er uklart hvor mange fly som flyr. Det er også uklart hvor mye penger som flyr. Straktiltakene, også dem som statsråden har skissert på sin pressekonferanse i dag – han hadde jo ikke tid til å komme og redegjøre i Stortinget, men hadde tid til å ha en pressekonferanse – må betales av noen. De er en konsekvens av at Babcock ikke klarer, eller at en frykter at Babcock ikke klarer, å overholde sine forpliktelser. Derfor er det naturlig å spørre hvor mye tiltakene vil koste, og hvem som skal ta regningen. Er det Babcock, eller er det staten?

Statsråd Bent Høie [11:56:41]: I representantens spørsmålsstilling ligger det som et premiss at det er denne regjeringen som har satt denne tjenesten ut på anbud. Det er det ikke. Denne tjenesten har alltid vært ute på anbud, også da representanten selv satt i regjering, og det har den vært siden 1998, da en etablerte tjenesten.

Jeg har sagt at jeg kommer til å anmode om å komme til Stortinget og ha en redegjørelse, men det er ikke min tid det står på. Jeg har tidligere sagt at jeg er litt overrasket over at SV mente at de som jobbet med å håndtere denne situasjonen, i den helgen og mandagen det var på det mest kritiske, faktisk skulle lagt vekk det arbeidet og prioritert å forberede meg til å komme til Stortinget å redegjøre. Det viser kanskje noe av hva som er SVs prioriteringer i denne saken.

Spørsmål 6

Mona Fagerås (SV) [11:57:45]: «Universitetssykehuset Nord-Norge, UNN, beskriver en svært tung høst,

der halvparten av de 286 uønskede hendelsene skyldes en svikt i luftambulansens beredskap.

Hvilke kompenserende tiltak får UNN som konsekvens av at de måtte sette kriseberedskap og har satt inn doble team på akuttsentralen?»

Jeg er nødt til å beklage på det sterkeste at siste del av spørsmålet er en feil, men jeg mener likevel at spørsmålet står seg, og spør derfor ministeren om hvilke kompenserende tiltak UNN får som konsekvens av at de måtte sette kriseberedskap 9. desember.

Statsråd Bent Høie [11:58:30]: Jeg tror jeg forsto hva som var representantens intensjon med spørsmålet, og jeg håper jeg kan gi et greit svar på det.

Som jeg nevnte tidligere, er jeg veldig takknemlig for den innsatsen som alle har gjort for å sikre beredskapen mens vi har vært i en krevende situasjon, og det har det nå vært i halvannet år. Dette gjelder ikke minst AMK, Flykoordineringssentralen og det øvrige miljøet ved Universitetssykehuset Nord-Norge. Hver og en av dem fortjener en stor takk. Miljøet ved UNN har hatt en krevende situasjon, som jeg sier, og ikke minst ble det ekstra krevende når en etter en lang periode med usikkerhet fikk en situasjon der så mange fly ble satt på bakken.

Jeg er tydelig på at jeg ikke er fornøyd med den beredskapen som Babcock har levert siden de overtok ansvaret i juli i år. I forrige uke var jeg i både Finnmark og Troms for å møte mange av dem som var berørt av den manglende beredskapen i luftambulansetjenesten. Jeg var også og besøkte den imponerende gjengen som er ved UNN, og fikk høre hvordan de opplever situasjonen, og hva de ville gi meg av råd om mulige tiltak framover. Jeg vil følge opp disse samtalene og se på nødvendige tiltak for bl.a. å avlaste personalet ved UNN framover. Jeg har tidligere i dag lagt fram planene våre for tiltak gjennom vinteren og arbeider videre med dette.

Representanten Fagerås refererer i sitt spørsmål til at det har vært 286 uønskede hendelser ved UNN. La meg for ordens skyld si at i en pressemelding sist torsdag redegjorde helseforetaket for fakta knyttet til disse oppdragene, som i realiteten var 15 avvik og 8 hendelser fra forrige helg.

Når det gjelder den økonomiske siden ved den økte beredskapen ved UNN, legger jeg til grunn at Helse Nord kompenserer for dette på samme måte som de har gjort tidligere. De ekstra tiltakene som en nå planlegger gjennom vinteren, vil det være de fire helseregionene sammen som må ta regningen for. Det er ikke et ansvar som bare Helse Nord har. Så vil regjeringen selvfølgelig vurdere om det er behov for ekstra bevilgninger i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Mona Fagerås (SV) [12:00:38]: Jeg er veldig glad for at helseministeren anerkjenner menneskene bak i den-

ne krisen. Det er mange som har stått på og gjort en kjempejobb, og som virkelig fortjener applaus.

Sykehusøkonomien er allerede ekstremt presset som den er. I langtidsplanen for UNN ble det tidligere denne måneden lagt fram at den reelle økonomiske veksten er på 0,5 pst., til tross for at det i statsbudsjettet legges til grunn et aktivitetsnivå som skal håndtere en vekst på 1,5 pst. Dette skyldes både ABE-kutt og innsparingstiltak grunnet investeringer. Anerkjenner statsråden at det har vært – og er – en så alvorlig svikt i luftambulansetjenesten at dette også påvirker sykehuset?

Statsråd Bent Høie [12:01:35]: Ja, det anerkjenner jeg, og som sagt legger jeg til grunn at Helse Nord håndterer dette på samme måte som tidligere når det gjelder de spesielle utfordringene ved UNN.

Når det gjelder de ekstratiltakene som en nå setter inn utover vinteren, vil ikke det bli bare Helse Nords, men i utgangspunktet de fire helseregionenes, ansvar. Så må regjeringen vurdere om det er behov for ekstrabevilgninger fram mot revidert budsjett som følge av dette. Jeg mener at vi på den måten også kan håndtere de økonomiske utfordringene dette gir. Det er selvfølgelig også slik at Babcock må betale en økonomisk kompensasjon for at de ikke har levert i henhold til slik det er regulert i avtalen vi har med dem.

Mona Fagerås (SV) [12:02:20]: På dagens pressekonferanse hørte vi statsråd Høie si at feilen som nå har vart over tid, skyldes kontraktørene. Jeg tror at hvis ministeren hadde tatt de nødvendige grepene i 2016 og lyttet til dem av oss som i 2018 engasjerte oss enormt i denne saken og tok den opp i Stortinget, kunne man kanskje unngått noen av problemene vi har hatt i min landsdel nå over tid. Anerkjenner ministeren at det har vært en svak anbudsprosess, og at det er det svake anbudet som er årsaken til krisen? Hva gjøres for å unngå dette i framtiden?

Statsråd Bent Høie [12:03:07]: Den situasjonen som vi f.eks. har vært i nå, skyldes ikke anbudsprosessen. Dette er jo de flyene som enhver operatør som skulle hatt nye fly i denne tjenesten, måtte ha kjøpt. Hvis det var slik at vi hadde et scenario der det var et statlig selskap som overtok denne tjenesten sommeren 2019, er det nesten 100 pst. sannsynlighet for at det er disse flyene som hadde vært i tjeneste. Når kravet i kontrakten var nye fly, er det også slik at hvis Lufttransport AS hadde vunnet kontrakten, er det sannsynligvis disse flyene som hadde flydd i denne tjenesten. De tekniske utfordringene som har vært med flyene, ville da sannsynligvis vært de samme, uavhengig av operatør.

Spørsmål 7

Kjersti Toppe (Sp) [12:04:06]: «Beredskapssvikta i luftambulansetjenesta har ført til at betydelege ekstraressursar er sette inn, bl.a. frå Forsvaret. I tillegg har situasjonen kravd auka beredskap i helsetenesta. Babcock har ikkje levert på kontrakt når det gjeld beredskap i nokon av månadene sidan 1. juli, då dei tok over ansvaret.

Kan statsråden gi ei oversikt over kostnader for ekstraressursar som er sette inn frå juli og fram til i dag for å sikra forsvarleg beredskap i luftambulansetjenesta, og kven som skal betala?»

Statsråd Bent Høie [12:04:40]: Jeg er ikke fornøyd med den beredskapen som Babcock har levert siden de overtok kontrakten for dette i juli i år. I forrige uke var det uten tvil ekstra krevende da man av hensyn til flysikkerheten besluttet å sette fem ambulansfly på bakken og samtidig innførte enkelte restriksjoner på bruk av de øvrige norske propellflyene av typen Beech 250.

Denne beslutningen satte oss alle i en vanskelig situasjon, men det er sånn at sikkerheten for mannskapet og passasjerene på flyene alltid skal komme først. Beredskapsnivået ble umiddelbart redusert forrige helg. Dette var krevende for alle involverte og berørte, og ekstra tiltak ble som sagt iverksatt. Dette har fordret en enorm mobilisering i hele tjenesten, ikke minst i det relativt lille helseforetaket Luftambulansetjenesten HF. Heldigvis fikk vi torsdag kveld i forrige uke den gledelige meldingen om at man hadde funnet en løsning på de tekniske problemene som hadde oppstått, og alle flyene vil kunne være operative uten restriksjoner i løpet av de neste dagene.

Vi opprettholder ekstraressurser fram til fredag denne uken, og etter det vil det også bli videreført noen ekstraressurser inn i det nye året. Som sagt har jeg også tidligere i dag lagt fram planene for den ekstraberedskapen gjennom vinteren.

I den situasjonen som vi nå har hatt, har det ikke vært riktig å prioritere spørsmål omkring de økonomiske sidene ved redusert beredskap eller kjøp av ekstraressurser. Jeg kan derfor verken si hva dette har kostet, eller hvem som skal betale for de ulike tiltakene. Det vil selvfølgelig bli et økonomisk oppgjør her, og det er opplagt at den situasjonen som oppstår, vil medføre økonomiske krav mot operatøren Babcock. Hvor mye vet vi ikke ennå, men det vil partene i kontrakten forholde seg til, altså Luftambulansetjenesten HF og Babcock, og de må også forholde seg til når det er klart hvilken beredskap som er blitt levert, og hvilke totale kostnader som er påløpt.

Kjersti Toppe (Sp) [12:06:32]: Eg må registrera at i den situasjonen som vi er i, har ikkje regjeringa tid til å

greia ut for Stortinget. Statsråden har ikkje tid til å gi oss svar på kva kostnader dette har kome opp i, og han har heller ikkje hatt tid til å følgja opp vedtaket om ei eiga evaluering. Eg må seia at det er ganske oppsiktsvekkjande.

No er det ein situasjon der Babcock ikkje har klart å innfri sitt eige tilbod. Det er sett inn store ekstratiltak både for å innfri kontrakten til Babcock, og òg utover det. Det som vart sagt på pressekonferansen i dag, var at utover det som er i kontrakten, skal ein forlenga Forsvarets helikopterberedskap, og det skal koma helikopter på permanent basis i Kirkenes. Det er sett inn ekstra jetfly, som heller ikkje har vore ein del av kontrakten, og nye kommunikasjonsløyser og nye opsjonsavtalar for å få hurtig tilgang til flyressursar. Dette kostar pengar. Er det mogleg at statsråden ikkje kan gi Stortinget ein peikepinn på kva slags kostnader vi her snakkar om, og kven som skal ta desse ekstra kostnadene?

Statsråd Bent Høie [12:07:38]: Stortinget har fått veldig tydelige svar på at når Babcock ikke leverer i henhold til kontrakt, så har det en økonomisk kostnad som de må betale. Vi så i forrige uke at de første beregningene var gjort, og kravene som handlet om manglende leveranser tidligere, kom til Babcock. Sånn vil dette også bli håndtert videre.

Jeg har sagt at jeg kommer til å anmode Stortinget om å få lov til å redegjøre for dette, så Stortinget vet at de får en redegjørelse. Det som hadde vært oppsiktsvekkende, var hvis jeg og de som jobber med dette i Luftambulansetjenesten HF, i Helse Sør-Øst, i Helse Nord og i departementet, i den situasjonen som var med veldig krevende beredskap i Nord-Norge, hadde brukt tiden og ressursene våre til nå å gjøre de økonomiske beregningene og brukt tiden vår og ressursene våre på å forbedre en grundig redegjørelse for Stortinget. Det hadde ikke vært mangel på tid, men det hadde vært feil prioritering av tid.

Kjersti Toppe (Sp) [12:08:40]: Det som er situasjonen, er at Babcock vant tilbudet fordi dei var 47 mill. kr billigare enn det andre selskapet, som hadde ein større beredskap. Det er òg ein situasjon no at Finnmarkssjuehuset må kutta 119 mill. kr. Det er kutt i ambulansetjenesta i ein situasjon der ambulansflya ikkje har den beredskapen dei skal ha. Difor er det viktig for Stortinget å få vita om den økonomiske situasjonen no, og kven som skal betala.

Eg finn meg rett og slett ikkje i at Stortinget ikkje kan få svar når vi gjentatte gonger spør om kva dette skal kosta. Men i 2018 fekk vi eit slags svar på kva det ville kosta. Forsvarets helikopter kosta ein halv million kroner i veka. Jetfly frå Sverige kosta 31 000 kr i timen. Eit

ambulansfly frå Sverige kosta 600 000 kr per veke. Kvi-
for får vi ikkje desse opplysningane no?

Statsråd Bent Høie [12:09:48]: Stortinget kommer til å få opplysningene som de spør om, når opplysningene er klare, men som sagt mener jeg det blir feil prioritering av tid når de menneskene som jobber med dette nå, har hovedfokus på å løse oppgaven som er viktig for pasientene, og så skal Stortinget få svar på sine spørsmål.

Spørsmål 8

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:10:18]: «Statsråden har en rekke ganger henvist til at det er over 100 pst. dekning i beredskapen, samtidig som leger og personell på bakken rapporterer om at syke personer ikke har fått hjelpen de trenger. Det er behov for en beregning som ikke bare viser antall fly, men også hvorvidt nødvendige oppdrag blir løst, og det lokale behovet.

Vil vi få det?»

Statsråd Bent Høie [12:10:45]: Jeg vil først påpeke for representanten at min uttalelse om at det var over 100 pst. dekning i beredskapen, gjaldt tallene for Troms og Finnmark i november, som da var på 107 pst. Jeg forstår at det kan framstå som rart å operere med at beredskapen er på over 100 pst., men det er det tallet som enk-
lest forklarer og viser at beredskapen er over det som er opprinnelig planlagt, og er i kontrakten med operatøren. Dette var jo som følge av at det var satt inn ekstra fly fra Babcock, fra Sverige, og at regjeringen på det tidspunktet hadde satt inn Forsvarets helikopter i Kirkenes.

I oktober, da jeg så at ambulansflyberedskapen ennå ikke var i tråd med kontrakten, ba jeg om en daglig rapportering fra Luftambulansetjenesten HF om beredskapssituasjonen. Disse rapportene blir, som jeg antar representanten Kaski er kjent med, publisert på Luftambulansetjenestens hjemmeside.

I tillegg har jeg også mottatt utvidede rapporter fra Helse Nord etter helgen 6.–8. desember, da Babcock satte fem fly på bakken. Her rapporterer de om eventuelle uheldige pasienthendelser som følge av ambulansflyberedskapen, og de gjør en vurdering av beredskapssituasjonen.

Fylkesmannen i Troms og Finnmark har også, som følge av de senere utfordringene med luftambulansen, etablert et rapporteringsopplegg. Fylkesmannen mottar daglige situasjonsrapporter fra Helse Nord. I tillegg har Fylkesmannen etablert en egen rapportering fra kommunene i hele helseregionen. Dette er kortfattede og strukturerte rapporter fra kommunene i Troms og Finnmark og fra kommunene i Nordland. På grunnlag av

dette utarbeider Fylkesmannen en rapport som hver dag blir sendt til Helsedirektoratet.

Som det framgår av det jeg har sagt, finnes det relativt omfattende rapportering knyttet til luftambulansetjenesten. Dette er rapportering som vil kunne bidra til å belyse de forholdene som representanten er opptatt av. Jeg tar med meg representantens oppfordring og vil se nærmere på hvordan eksisterende rapportering kan gjøres mer tilgjengelig for befolkningen.

I tillegg har også Helsetilsynet i dag sagt at de vil gå igjennom situasjonen og vurdere hvilken beredskap som har vært, om den har vært forsvarlig, og hva som er den samlede situasjonen. Det vil også være veldig nyttig kunnskap og vil kunne gi oss ny lærdom, både om hvordan situasjonen er håndtert, og om hvordan tilsvarende situasjoner kan håndteres framover.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:13:04]: Jeg tror det er viktig for tilliten til både oss politikere nordpå og systemet som sådant at det er en sammenheng mellom det som det blir rapportert om, den beregningen man får, og det som oppleves på bakken. Her har man i måten man har beregnet beredskapen på, regnet inn de kompenserende tiltakene, og der har det jo vært utfordringer med både helikopter som ikke tåler dårlig vær, jetfly som har for lang reisevei, og tilgang på piloter, som også statsråden pekte på i et av de tidligere svarene sine. Det å få et samsvar mellom det som er virkeligheten på bakken, og den beredskapen som det blir rapportert om fra myndighetene, er kjempeviktig. Så jeg er glad for det, hvis det er sann å forstå at det kommer en ny måte å rapportere om beredskapen på.

Statsråd Bent Høie [12:14:03]: Jeg skal ta med meg de innspillene. Noe som også er viktig å understreke, er at når vi opererer med disse tallene, er det reell beredskap som er tilgjengelig. Men jeg har flere ganger sagt at jeg forstår at for dem som jobber i helsetjenesten, er det krevende i seg selv å måtte forholde seg til ekstratiltak og tiltak som endrer seg over tid, for det er alltid mest optimalt for helsetjenesten å forholde seg til planlagte ressurser og de vanlige ressursene som en er best øvd på. Selv om beredskapen er høyere når vi har et ekstra helikopter i Kirkenes, og selv om beredskapen er høyere når vi f.eks. har et ekstra og en annen type fly – fly som flyr på langbane, frigir tid for kortbanefly fordi de tar de lengre oppdragene, og det betyr at kortbaneflyene i større grad blir i beredskap i det som kan kalles for nærområdet – forstår jeg også at det at en har andre ressurser, gjør det mer krevende.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:15:09]: De kompenserende tiltakene som er satt inn, og som statsråden har redegjort for tidligere i dag, er jo tiltak som kommer til

å koste penger. Statsråden har fått flere spørsmål om hva som blir totalregningen for disse tiltakene som nå settes inn for å kompensere for at Babcock ikke leverer i henhold til avtalen. Selv om statsråden ikke vil svare om regningen, lurer jeg på om han nå helt konkret kan garantere at denne regningen ikke vil skyves over på pasientene i Finnmark, skyves over på Helse Nord og Finnmarkssykehuset, som allerede står overfor kutt.

Statsråd Bent Høie [12:15:52]: De tiltakene som vi setter inn på toppen, er ikke satt inn på grunnlag av at vi forventer at Babcock ikke leverer. Tvert imot forventer vi at Babcock leverer framover, men vi vil allikevel ha tiltak på toppen av det. Det er tiltak som de fire helseregionene i utgangspunktet skal ta regningen for sammen, og som ikke blir overlatt til Helse Nord å ta alene. Og så vil regjeringen selvfølgelig, som alltid, vurdere behovet for ekstrabevilgninger i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Spørsmål 9

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:16:40]: «Regjeringen har satt ned en ekspertgruppe som skal utrede framtidig drift av luftambulansetjenesten. I mandatet ligger at de skal utrede dagens organisering, offentlig drift eller ideell drift. Dette er et svært åpent mandat, som kan innebære at man ender opp med dagens organisering.

Med bakgrunn i erfaringene fra beredskapssvikten vi ser nå, ser statsråden behovet for å endre mandatet slik at dette begrenses til å utrede offentlig drift og/eller ideell drift i framtiden?»

Statsråd Bent Høie [12:17:14]: Ekspertgruppens mandat er å beskrive utvikling og status for luftambulansetjenesten, beskrive organiseringen av tjenesten i andre land, gjennomgå erfaringer med operatørbytte og beskrive utfordringene med dagens organisering. Ekspertgruppen skal beskrive flere modeller for operativ drift av luftambulansetjenesten, som dagens modell med anbud, modell med offentlig drift og modell med drift av ideelle aktører. Andre modeller kan også vurderes. Fordeler, ulemper og risiko ved de ulike modellene skal beskrives. Ekspertgruppen står fritt til eventuelt å tilrå en modell. Utredningen skal være ferdig innen utgangen av neste år.

Utredningsinstruksen ligger til grunn for mandatet og for ekspertgruppens arbeid. Det betyr at ekspertgruppen må beskrive dagens modell og utfordringene med den – det såkalte nullalternativet. Det er det som er sammenlikningsgrunnlaget for å vurdere virkninger av andre modeller.

Jeg vil minne om formålet med utredningsinstruksen. Det er å legge et godt grunnlag for beslutninger om statlige tiltak. Luftambulansen er en viktig del av den akuttmedisinske kjeden. Med vårt bosettingsmønster er luftambulansen sentral for effektiv behandling, transport og beredskap ved akutt sykdom og skade. Det betyr mye for befolkningens trygghet. Det er derfor viktig at en framtidig beslutning om drift av luftambulansetjenesten er velbegrunnet og gjennomtenkt. En ufullstendig eller manglende utredning vil øke risikoen for at det fattes beslutninger som ikke kan gjennomføres, som gir uønskede virkninger, eller som innebærer sløsing av samfunnets ressurser.

Luftambulansetjenesten er viktig for befolkningens trygghet, og vi kan ikke fatte beslutninger om framtidig organisering uten at alle sidene av saken er grundig belyst. Ekspertgruppens mandat er i tråd med utredningsinstruksen, og dette vil gi oss et grunnlag for å ta beslutninger om framtidig drift.

Til slutt vil jeg minne om at utredningen også skal sendes ut på høring før regjeringen fattet beslutning om hvordan driften av tjenesten skal organiseres når de foreliggende kontraktene utløper.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:19:21]: Den utredningen som er iverksatt, er på oppdrag fra Stortinget, og det Stortinget har bedt om, er at en skal utrede offentlig drift eller ideell drift i framtiden. I den innstillingen der dette ble behandlet, argumenterte mindretallet, bestående av Venstre, Fremskrittspartiet og Høyre, sterkt for fortrefeligheten av anbudssystemet og hvor godt det fungerte, og i ettertid har statsråden lagt til at en også skal utrede dagens organisering. Det handler jo ikke om hvorvidt en skal måle dagens organisering mot den framtidige organiseringen, men om en skal ha det som et alternativ som en presenterer. Med de erfaringene som en nå har, der en både må sette inn krisetiltak i den krisesituasjonen som har vært, og som statsråden bekrefter, må iverksette mer permanente tiltak – eksempelvis vurdert senest i dag ved sykehuset i Kirkenes – er en ikke nå på vei nettopp mot at en må styrke den offentlige virksomheten her, og på vei vekk fra anbudssystemet?

Statsråd Bent Høie [12:20:36]: Jeg har igangsatt dette utredningsarbeidet. Da forholder jeg meg til utredningsinstruksen, og da skal også dagens organisering vurderes. Det tror jeg er klokt og riktig, for det er nettopp det som gir oss best mulig beslutningsgrunnlag framover. Ekspertgruppen skal også se på erfaringene fra det som nå har skjedd, erfaringene fra andre land og også på tidligere erfaringer fra operatørbytte. Det betyr at hvis utvalget f.eks. anbefaler fortsatt å bruke dagens modell, kan de allikevel ha omfattende forslag til forbedring av

dagens modell, så det er ikke nødvendigvis slik at det bare er akkurat måten det har blitt gjort på nå, opp mot framtidige løsninger, som kan være vurderingene fra utvalget. Utvalget kan også komme med forslag til forbedringer av dagens modell hvis de ikke anbefaler offentlig drift eller ideell drift. Jeg tror at det å ha med seg hele dette spekteret er viktig når vi skal ta denne beslutningen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:21:34]: Det som er avgjørende for et utvalg, er jo det mandatet en får, og de politiske signalene som blir gitt, og fra denne regjeringen og fra Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet i den innstillingen jeg refererte til, er det en sterk forherligelse av bruk av anbud fortsatt. Så har statsråden her i salen i dag på tidligere spørsmål svart at han så betydelige utfordringer med den tidligere operatøren en hadde, etter det forrige anbudet. Med dagens operatør har det vært fullstendig krise i den senere tid, men også gjennom hele høsten.

I tillegg har statsråden overfor kontrollkomiteen i fjor beskrevet at han mente det ikke var riktig å stille krav om virksomhetsoverdragelse, ut fra at det ville kunne utfordre EØS-avtalen. Dersom en har en slik forståelse, vil jo det være et permanent problem ved enhver virksomhetsoverdragelse, ved enhver ny operatør. Ser ikke statsråden de grunnleggende problemene som anbudssystemet skaper, og behovet for at en får en offentlig drift i framtiden?

Statsråd Bent Høie [12:22:38]: Det er ikke lagt noen som helst politiske føringer på utvalgets arbeid. Det står helt fritt, og mandatet er utformet slik at de selv kan velge også å vurdere andre modeller enn det som er beskrevet i mandatet.

Det som representanten tar til orde for i sitt hovedspørsmål, er å styre dette utvalget fullstendig politisk, slik at de bare kan komme fram til én konklusjon. Det vil si at når vi da eventuelt skulle ta beslutningen, hadde vi tatt en beslutning basert på noe som var forhåndskonkludert, uten et godt kunnskapsgrunnlag. Det kan gjerne Senterpartiet gjøre, men det gjør ikke denne regjeringen.

Spørsmål 10

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:23:26]: «Babcock Scandinavian AirAmbulance fikk tildelt anbudet for luftambulansetjenesten før de hadde etablert organisasjon med ledelse, fly, teknisk personell og piloter. Selskapet hadde ikke erfaring fra ambulansflytransport i Norge.

Hvordan kunne Luftambulansetjenesten HF – LAT HF – uten å gjennomføre en egen sårbarhets- og risikoa-nalyse konkludere med at Babcock kunne levere en til-fredsstillende kvalitet, og har statsråden etter dette tillit til ledelsen i LAT HF?»

Statsråd Bent Høie [12:24:04]: Babcock Scandi-navian AirAmbulance er en del av et stort internasio-nalt konsern som leverer bl.a. luftambulansetjenester over hele verden. Allerede før Luftambulansetjenesten HF inngikk kontrakt med Babcock, var dette den stør-ste leverandøren av luftambulansetjenester i Norden. Dette gir åpenbart en beredskapsmessig styrke som vi har hatt fordel av gjennom den siste halvannen uken, ved at de kunne hente inn flyressurser fra sin virksom-het i Sverige. Babcock har også tidligere levert tjenester til Luftambulansetjenesten gjennom to vintre med styrket beredskap på Svalbard. Det var derfor lite som på forhånd skulle tilsi at selskapet ikke kom til å levere den etterspurte beredskapen som de har forpliktet seg til.

Anskaffelsesprosjektet som førte fram til kontrak-ten med Babcock, ble ledet av Sykehusinnkjøp. I tillegg ble prosjektet og anskaffelsen eksternt kvalitetssikret av det anerkjente advokatfirmaet Wikborg Rein.

De selskapene som ønsket å levere flytjenester til Luftambulansetjenesten HF, ble grundig evaluert. Vur-dering av risiko ved å tildele kontrakt gjøres på flere må-ter og i ulike stadier av anskaffelsesprosessen. Det gjøres selvfølgelig likt for alle tilbydere.

Først sjekkes det om tilbyderne kan prekvalifiseres. Da sjekkes det om flyselskapene har nok erfaring og kompetanse til å levere reelle tilbud med høye krav til kvalitet. Deretter sjekkes det om selskapene er robuste nok og har økonomi til å ta på seg så store oppgaver, at de har tekniske godkjenninger og lisenser, og at de ikke har noe utestående verken med norske eller utenland-ske luftfartsmyndigheter.

Det er også lagt inn en betydelig risikovurdering av den enkelte tilbyder i selve kravspesifikasjonen og gjen-nom anskaffelsesprosjektets evaluering av de tilbudene flyselskapene har levert inn.

For å sikre at tjenesten skulle bli levert som avtalt og for å hindre svekkelse i tjenesteinnhold og beredskap, stilte Luftambulansetjenesten HF krav om at alle tilby-dere måtte levere en framdriftsplan for sin egen leveran-se. De måtte beskrive sin faktiske nåsituasjon og hvor-dan de ville levere på kravet i konkurransegrunnlaget, identifisere forskjellene mellom dette og lage en plan for å gjennomføre en slik endring. Selskapene måtte da identifisere alle risikoelementer i forbindelse med opp-start og drift. Selskapene måtte også beskrive hvilke kompenserende og risikoreduserende tiltak de ville

iverksette for å sikre en god leveranse. Disse framdrifts-planene er senere fulgt opp i månedlige møter fra kon-trakt ble signert til etter oppstart, både for flyanskaffel-sen og for helikopteranskaffelsen fra året før.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:26:32]: Det er korrekt at Babcock er en del av et internasjonalt selskap. Det statsråden her sier, er at det var grundig evaluert, det var beskrivelse med planer – men resultatet kjenner vi. Det som imidlertid er et faktum, er at det var det sven-ske selskapet Babcock Scandinavian AirAmbulance som ble prekvalifisert. Det var det samme svenske sel-skapet som også fikk avtalen med Luftambulansetje-nesten HF. Og så skriver statsråden ytterligere i svar til komiteen at LAT HF visste at det svenske selskapet ar-beidet med å etablere et norsk selskap for tjenestene som skulle leveres gjennom kontrakten. Det norske sel-skapet har samme navn som det svenske, bare at det står AS og ikke AB. Det norske selskapet hadde ingen organisasjon, det hadde ikke piloter, det hadde ikke folk på bakken, det hadde ikke fly, og det fikk sin flytil-latelse først i februar/mars 2019. Er dette forsvarlig?

Statsråd Bent Høie 12:27:38]: Som jeg har sagt tidli-gere, er jeg ikke fornøyd med Babcocks leveranser på dette området. Men årsakene er ulike. Noe skyldes f.eks. utfordringene i overgangen mellom de to opera-tørene. Det er noe av det som det ikke minst er viktig å lære av, hvis man skal bruke denne modellen i framti-den: på hvilken måte man sikrer at det blir et reelt og godt samarbeid mellom en tapende operatør og en vin-nende operatør, f.eks. i forbindelse med et slikt skifte. Det er klart at noen av de utfordringene som vi opplev-de på dette området i begynnelsen, hadde vært mindre hvis vi hadde hatt mulighet til å ha en glidende over-gang. Utfordringene knyttet til det som skjedde nå i de-sember, er de tekniske forholdene med flyet. Det er en reell og riktig vurdering at hvis det er den typen utfor-dringer, skal fly settes på bakken. Og det er denne typen fly som er tilgjengelig for denne typen operasjoner i Norge.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:28:43]: Problemene ligger i sjølve anbudet, hvem som fikk anbudet, og hvem som nå gjennomfører anbudet.

Statsråden svarte kontroll- og konstitusjonskomite-en den 20. juni:

«Helse- og omsorgsdepartementet har ingen operativ rolle i denne anskaffelsen, og har heller ikke satt noen styringskrav knyttet til den.»

I samband med helsekomiteens behandling av fly-ambulansesaken i 2018, Innst.362 S for 2017–2018, spurte komiteens medlem Kjersti Toppe om risiko- og sårbarhetsanalyse. Da svarte statsråden:

«Luftambulansetjenesten HF har informert meg om at risikoanalyse knyttet til operatørbytte ikke ble gjennomført spesifikt i arbeidet med ambulansflyanskaffelsen.»

Videre er det fra statsråden sagt at det som LAT HF sto for her, var juridiske vurderinger, om det var i henhold til EØS-avtalen å ikke foreta virksomhetsoverdragelse – og statsråden sluttet seg til det. Har statsråden fortsatt tillit til ledelsen i LAT HF, som har gjort et så slett arbeid?

Statsråd Bent Høie [12:29:54]: Jeg redegjorde i mitt første svar om de grundige vurderingene som var gjort, og det står seg tydeligere enn de enkeltsitatene som representanten trekker fram i sitt spørsmål.

Spørsmål 11

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Tore Hagebakken til helseministeren, vert teke opp av representanten Ingvild Kjerkol.

Ingvild Kjerkol (A) [12:30:28]: «Luftambulansetjenesten i Nord-Norge er svekket. Operatøren leverer ikke i henhold til kontrakt. Fylkeslegen i Troms og Finnmark har høynet beredskapsnivået. Helse Nord har satt krisestab. Nordlys rapporterte nylig at de tekniske feilene som satte fire av operatørens fly på bakken, var kjent for Luftambulansetjenesten HF allerede i august.

Hvordan vil statsråden sørge for at eventuelle andre tekniske, organisatoriske eller personellmessige mangler som kan svekke beredskapen denne vinteren, blir oftestliggjort og håndtert?»

Statsråd Bent Høie [12:31:11]: Det er riktig at de siste hendelsene med tekniske utfordringer har medført at Luftambulansetjenesten HF, Helse Nord og Fylkesmannen i Troms og Finnmark har etablert en forhøyet beredskap. Vi er nå heldigvis over det verste når det gjelder disse konkrete tekniske problemene, men vi følger fortsatt situasjonen nøye. Jeg mottar, som tidligere nevnt, daglige oppdateringer om beredskapssituasjonen. Dette er offentlig tilgjengelig informasjon som man vil kunne finne på Luftambulansetjenesten HFs hjemmeside.

I de daglige rapportene kan man se beredskapssituasjonen for det foregående døgnet og det som er forventningen det neste døgnet. Det går fram av oversikten om de ulike flyene har vært eller forventes utmeldt fra tjeneste.

Årsaken til utmeldingen framgår også:

Det kan være uforutsette tekniske problemer som oppstår, og som må utbedres før flyet kan fortsette, eller

planlagte ettersyns- og vedlikeholdsoppgaver. Det kan også være mangel på operativ besetning på grunn av sykdom eller manglende dekning i vaktplanen til operatør. Det kan av samme grunner også mangle medisinsk besetning. Hviletidsbestemmelser kan også være en årsak, altså «utflydd på tjenestetid», som medfører pålagt hvile for mannskapet. I tillegg til dette vil man i samme rapport også finne en oversikt over hvilke tilleggsressurser som er satt inn i tjenesten.

Når man ser på svikten i beredskapen over tid, vil en se at den skyldes en kombinasjon av flere forhold. Det var i oppstarten særlig tekniske feil på flyenes navigasjonssystem som var problemet. Denne feilen alene medførte at man tapte hele 30 døgn beredskap. Denne feilen ble utbedret i samarbeid med produsenten.

Etter dette har mangel på piloter vært den største utfordringen, og en bakvaksordning som ikke har vært ordentlig på plass. Ifølge Babcock hadde de syv overtallige piloter på Gardermoen som de ikke kunne bruke andre steder. Samtidig manglet selskapet til sammen syv piloter ved basene i Kirkenes, Alta og Brønnøysund. I forbindelse med at Babcock og den lokale flygerforeningen inngikk en ny tariffavtale der dette ble løst, så beredskapen ut til å bedre seg betraktelig før helgen 6.–8. desember. Jeg håper selvfølgelig at denne trenden nå fortsetter når man har løst de tekniske utfordringene.

Utover dette er jeg ikke kjent med at det ligger andre kjente utfordringer foran oss, men jeg vil selvfølgelig følge nøye med på dette framover.

Jeg er opptatt av at alle, og ikke minst helsetjenesten på alle nivåer, må holdes løpende informert om flyambulansesituasjonen. Det er også et åpenbart forbedringspotensial som jeg forventer at Luftambulansetjenesten følger opp gjennom møter med berørte parter og sentrale organisasjoner. I morgen er det også et stort møte med de ansatte i tjenesten, Luftfartstilsynet, Luftambulansetjenesten HF og Babcock, for å gi informasjon om hva som er situasjonen nå, og også for å kunne svare på spørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [12:33:59]: At tjenesten praktiserer mer offentlighet både på sine interne og på sine eksterne nettsider, var ikke tilstrekkelig til at den tekniske utfordringen vi opplevde for et par uker siden, kunne sies å være kjent – verken for helsepersonell lokalt eller for statsråden her i salen, som han tidligere har uttalt. Det som har vært kjent, har vært utfordringene den nye operatøren har hatt med personell. Babcock skal altså ansette om lag sju nye styrmenn og samtidig oppgradere sju kapteiner. Hvor langt har man kommet i denne prosessen? Og hvordan og hvor lenge vil den prosessen påvirke beredskapen og bemanningssituasjonen? Våren 2018 ble det tross alt opplyst at en sånn

prosess kan ta inntil ni–tolv måneder fra stillingene er utlyst til en pilot er ferdig kurset og klar for ubegrenset tjeneste. Mener statsråden at bistanden fra Forsvaret ut februar er tilstrekkelig nå?

Statsråd Bent Høie [12:35:11]: Jeg oppfatter at en viktig årsak til pilotmangelen tidligere, før dette med de tekniske forholdene skjedde, var knyttet til å få frigjort de syv pilotene som ikke hadde tjenestested i nord, til nord. Det fikk en løst i en avtale med den lokale pilotforeningen. Vi så da også en umiddelbar bedring i oppfølgingen av kontrakten fra Babcocks side.

Det konkrete spørsmålet som representanten stiller, har jeg ikke forberedt noe svar på, så det må jeg eventuelt få komme tilbake til.

Ingvild Kjerkol (A) [12:35:50]: Det statlige selskapet Luftambulansetjenesten HF tar sterk selvkritikk i sin egen evalueringsrapport for hele prosessen. Risikoen ved bytte av operatør ble ikke oppdaget tidlig nok. I svaret til representanten Lundteigen for litt siden, sa statsråden at det var lite sannsynlig at operatøren ikke ville levere. Men da Babcock vant konkurransen sommeren 2017, hadde ikke selskapet ansatt en eneste pilot. Likevel kom Babcock godt ut av vurderingen som Luftambulansetjenesten gjorde i forbindelse med anbudskonkurransen. Selskapet fikk ti av ti mulige poeng på kompetanse. I begrunnelsen for å gi kontrakten til Babcock heter det at selskapet har tilbudt samme kompetanse som konkurrenten. I dag kjenner vi utfordringene, to år etterpå er ikke personellsituasjonen løst. Tar helseministeren samme selvkritikk som sitt selskap?

Statsråd Bent Høie [12:36:55]: Det vil være sånn at den ekspertgruppen som vi har nedsatt, vil også gå igjennom alle disse erfaringene. De vil også komme med vurderinger av den jobben som er gjort. Det er viktig at de selskapene som har sittet med et direkte operativt ansvar, også gjør egne evalueringer, sånn at de kan forbedre måten de jobber på. Sånn vil det alltid være i en sånn situasjon. Og så kan alle lære av det og se på hva man kan gjøre annerledes. Jeg er derfor glad for at Helsetilsynet i dag har sagt at de også vil gå inn i saken. Det vil sannsynligvis kunne gi helsetjenesten og oss som leder helsetjenesten, noen lærepunkter som vi kan ta med videre.

Spørsmål 12

Nina Sandberg (A) [12:37:48]: «Regjeringen har ansvar for å sikre Norges digitale kapasitet. Svenske myndigheter innhenter jevnlig kunnskapsgrunnlag om behovet for IT-sikkerhetkompetanse. Sveriges anslåtte

behov for IT-studieplasser er langt høyere enn det Norge opererer med. IKT-bransjen i Norge mener at dimensjoneringa er for liten, og at Norge vil sakke akterut uten bedre beslutningsgrunnlag.

Hvorfor vil ikke statsråden etablere et helhetlig og oppdatert kunnskapsgrunnlag om behovet for personer med IKT-sikkerhetskompetanse?»

Statsråd Iselin Nybø [12:38:28]: Vi har et godt kunnskapsgrunnlag av nyere dato om disse behovene:

- Nav gjennomfører årlige bedriftsundersøkelser.
 - Kompetansebehovsutvalget har vurdert IKT-kompetanse og IKT-sikkerhet særskilt.
 - NIFU gjennomfører jevnlig kandidatundersøkelser.
 - NIFUs store arbeidsgiverundersøkelse fra mars 2019 kartla arbeidsgiveres erfaringer med nyutdannede.
 - En NIFU-rapport fra 2017 om IKT-sikkerhetskompetanse i arbeidslivet peker på konkrete behov.
- I løpet av kort tid vil det komme flere nye rapporter som vil øke kunnskapen:
- Kompetansebehovsutvalget vil levere sin tredje rapport i februar 2020. Analysene der er forventet å omfatte digital kompetanse.
 - NIFU har fått i oppdrag å undersøke arbeidsmarkedssituasjonen for personer med IKT-relaterte høyere utdanninger. Den rapporten kommer i juni 2020.

IKT-sikkerhet er en helt sentral del av regjeringens arbeid og av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Vi har gjort mye for å styrke tilgangen på IKT-kompetanse. Satsingen på nye IKT-relaterte studieplasser gir rom for å ta opp nesten 1 600 flere studenter hvert år. Deler av den økningen er forbeholdt utdanninger i IKT-sikkerhet. I 2017 og 2018 ble det tildelt totalt 62 rekrutteringsstillinger innenfor IKT, med vekt på IKT-sikkerhet og kryptologi. 2020-budsjettet innebærer 18 nye stillinger.

I tillegg til flere kandidater i IKT og IKT-sikkerhet bidrar satsingene til å styrke institusjonenes fagmiljøer. Satsingene øker på den måten den akademiske forskningen innen IKT og informatikk som er nødvendig for at vi skal lykkes med den digitale transformasjonen. Budsjettet for 2020 styrker den grunnleggende IKT-forskningen med 43 mill. kr.

I 2014 var det registrert 10 700 studenter i IKT-fag, mens det i 2019 er registrert nesten 14 900 studenter. På studieprogrammer med IKT-sikkerhet som spesialitet har det vært mer enn en dobling i antall studenter siden 2014. Studieplassene i IKT er under opptrapping og vil gi flere kandidater i årene framover. Samtidig vil kandidater som har en solid mastergrad i IKT-fag med opplæring

på arbeidsplassen raskt vil kunne bli spesialisert i IKT-sikkerhet.

Jeg vil selvfølgelig følge utviklingen og løpende vurdere behovet for tiltak. Jeg mener vi har et godt beslutningsgrunnlag, som vil bli enda bedre, og vi har også viljen til å gjøre det som trengs.

Nina Sandberg (A) [12:41:15]: Jeg takker statsråden for svaret. Det er ikke så lett å forstå at en statsråd med ansvar for forskning og høyere utdanning, i en regjering som hevder at den prioriterer digital sikkerhet så høyt, argumenterer mot å skaffe et skikkelig og helhetlig kunnskapsgrunnlag på et så vesentlig felt som behovet for IKT-sikkerhetskompetanse. Dagens beslutningsgrunnlag er nemlig et lappeteppes av mindre undersøkelser, som ifølge fag- og bransjeorganisasjoner som IKT-Norge og NITO er for lite til å fastslå det reelle IKT-sikkerhetsbehovet utover fem til ti år fram i tid.

Det må jo være et mål at man i selveste Kunnskapsdepartementet fatter politiske beslutninger basert på et best mulig kunnskapsgrunnlag. Mener statsråden at organisasjonene som i dette tilfellet sitter med skoene på, tar feil?

Statsråd Iselin Nybø [12:42:17]: Jeg mener vi har et godt beslutningsgrunnlag å treffe beslutninger på. Det betyr ikke at vi ikke har utfordringer på dette feltet, for det har vi. En av utfordringene vi har, gjelder sikkerhetsklarering og muligheten for sikkerhetsklarering.

Det er tildelt totalt 62 rekrutteringsstillinger i 2017 og 2018 innenfor IKT, med vekt på digital sikkerhet og kryptologi. Samtidig vet vi at av 62 stipendiater for nettopp sikkerhet og kryptologi, er det 14 norske statsborgere og 30 utenlandske statsborgere, og 18 av stillingene er per august ubesatt. Det gir oss noen utfordringer som ikke umiddelbart er enkle å løse. Det henger sammen med at vi på den ene siden er opptatt av det internasjonale aspektet i forskning – det er de beste hodene som skal konkurrere om plassene – samtidig som vi må ivareta våre nasjonale interesser og sikre oss kompetansen som trengs.

Nina Sandberg (A) [12:43:21]: Jeg takker for dette svaret også, selv om det gir litt déjà vu til svarene Arbeiderpartiet fikk da vi foreslo en helhetlig levekårsundersøkelse for studenter. Også dette strittet regjeringen imot og argumenterte med at de enkeltundersøkelsene som allerede fantes, ga et godt nok bilde av situasjonen. Etter påtrykk snudde regjeringen, og levekårsundersøkelsen kommer.

Nå nevner statsråden selv kompetanse innenfor kryptologi. Da har jeg lyst til å minne statsråden om at regjeringen først var helt uvillig til å ta det ansvaret. De skjøv utfordringene ned på institusjonene før de omsi-

der snudde og satte av midler til forskning på krypto- og IKT-sikkerhet – altså sist gang dette var et spørsmål i offentligheten.

Mitt spørsmål til statsråden er da: Ser ikke statsråden at en behovskartlegging ville vært en rimelig forsikring for å greie å gjøre mer målrettede prioriteringer og dermed sette regjeringen bedre i stand til å sikre kritisk viktig nasjonal kompetanse?

Statsråd Iselin Nybø [12:44:32]: Vi har mye kunnskap om dette feltet. Vi vet hvor utfordringene er, og utfordringene våre nå er nettopp å målrette tiltakene våre sånn at vi får børt på de utfordringene vi har. Noe av det som vi gjør i statsbudsjettet for 2020, er nettopp å legge til rette for 18 nye stipendiater. Da gir vi dem på en måte som gjør at vi sikrer at de 18 som får stipendiatstillingene, har eller kan få sikkerhetsklarering, nettopp fordi vi vet at det er en av de utfordringene vi har framover.

Dette er en regjering som har vist vilje til å satse på det feltet. Vi har økt det årlige opptaket av studenter innenfor IKT med 1 600 nye studenter. Vi har løftet forskningen både gjennom rekrutteringsstillinger og gjennom langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, der ett av opptrappingsplanene handler om nettopp teknologi.

Spørsmål 13

Stein Erik Lauvås (A) [12:45:56]: «Hestenæringen er en stor næringsaktør som genererer ca. 16 500 årsverk i hele landet. Nå ringer alarmklokkene i næringen, og det varsles store kutt som vil ramme arbeidsplasser og sette utdanning og rekruttering innen næringen i fare. Om ikke rammevilkårene bedres, vil vi også få kutt i forskning på dyrevelferd, sikring av truede hesteraser og kutt i mulighetene for ulike terapibehandlinger. Hest i helse er et eksempel. Tilbudene på rideklubbene vil også bli påvirket.

Hva vil statsråden gjøre for å trygge hestenæringen?»

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:46:31]: Bruken av hest er mangfoldig, og næringsvirksomheten knyttet til hest er sammensatt og omfattende. Jeg vil innledningsvis peke på at det over statsbudsjettet årlig bevilges midler til bevaring av de nasjonale hestearter, at organisasjonen Hest og Helse får organisasjonsstøtte over Landbruks- og matdepartementets budsjett, og at departementet i 2018 lanserte en nasjonal veileder for hest for å bidra til å synliggjøre samfunnsnyttene av og næringspotensialet for norsk hestehold.

Den delen av hestenæringen som særlig opplever utfordringer i dag, er den som får inntekter fra pengespill i regi av Norsk Rikstoto, dvs. trav- og galoppporten i særdeleshet. Etter 2017 har det vært en nedgang i omsetningen hos Norsk Rikstoto. De regulerte aktørene i det norske spillmarkedet opplever sterk konkurranse fra aktører i andre land som driver aktiv markedsføring i Norge, og det er innført krav som skal styrke ansvarligheten i Norsk Rikstotos pengespill. Regjeringen er i gang med flere konkrete tiltak for å styrke den norske enerettsmodellen og motvirke konkurranse fra utenlandske pengespill.

Et forslag om endringer i kringkastingsloven for å kunne stanse tv-reklame for utenlandske spillselskap har vært på høring. Betalingsformidlingsforbudet er styrket for i enda større grad å kunne stanse overføringer av innskudd og gevinst mellom utenlandske pengespillselskaper og norske banker og finansinstitusjoner. Det vurderes også å innføre DNS-varslings, dvs. et varsel til en spiller om at en nettside tilbyr pengespill som ikke er tillatt i Norge. Dette kommer i forslaget til ny pengespillov.

I forbindelse med arbeidet med ny pengespillov har regjeringen besluttet å gjennomføre en vurdering av hvordan hestespillene skal organiseres i framtiden. Kulturdepartementet og mitt departement vurderer om Norsk Rikstotos konsesjon skal videreføres, eller om hestespillene bør overføres til Norsk Tipping når konsesjonen utløper i 2021. Vurderingen vil primært fokusere på hvordan vi kan ivareta hensynet til ansvarlige spill på best mulig måte i framtiden, men jeg vil i dette arbeidet være opptatt av å ivareta interessene til hestesporten på en god måte.

Stein Erik Lauvås (A) [12:49:28]: Det siste var bra å høre, og det er vel og bra alt det statsråden lister opp av utredninger og det som kommer skal. Men jeg hadde håpet at statsråden kunne være med på å forstå at det altså er krise. Det er en nært forestående krise, og den har vært varslet over flere år, i hvert fall de siste tre til fem årene, hvor næringen har besøkt oss som beslutningstakere, på ulike nivåer, og sagt at nå lyser de gule lampene. Så ble det gjort en del endringer som førte til at omsetningen stupte, og man har fått stadig skarpere konkurranse fra utenlandske spillselskap, som statsråden er inne på, og som statsråden egentlig burde sørge for at ikke fikk operere i Norge, ved å blokkere dem.

Det er altså en svært alvorlig situasjon. Det er tusenvis av arbeidsplasser som står på spill. Jeg håper at statsråden i dag kan si at hun vil ta grep som kan hjelpe næringen i månedene som kommer. Hvis ikke er det stor fare for at denne næringen kan få en knekk som det kan bli veldig vanskelig å rette opp i.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:50:32]: Jeg mener, gjennom det jeg har sagt nå, at vi viser at vi har tatt konkrete grep. Vi bevilger en del penger over Landbruksdepartementets budsjett. Jeg har også lyst til å minne representanten om at det har vel i de tjue siste årene, om ikke mer enn det, har vært en totalisatoravgift, som vi nå for første gang har foretatt en reduksjon av, med ganske mange prosenter. Når representanten også varsler at det har vært problemer over år, er det et av de viktige grepene jeg mener vi må ta.

Jeg er også opptatt av at hestenæringen gjør en god jobb fordi den gir penger til organisasjoner utenfor næringen, som skaper mange gode fritidsaktiviteter for barn og unge, noe som jeg mener er viktig for samfunnet.

Så det er ikke sånn at jeg lukker øynene for denne næringen. Jeg er veldig opptatt av å ivareta næringen, og det tror jeg også representanten er.

Stein Erik Lauvås (A) [12:51:38]: Ja, det kan jeg forsikre om at representanten og Arbeiderpartiet er. Vi har jo foreslått å styrke næringen med 100 mill. kr fra 1. januar 2020 fordi det er nødvendig. Vi har fått signalene lenge.

Det er riktig at dette er en omfattende virksomhet som gir mange gode tilbud, også til ungdom og andre, bl.a. rusavhengige. Det er jo ikke så lenge siden helseministeren besøkte Tune ridesenter, hvor de har et bra tilbud.

Det er greit å ta konkrete grep, men nå ligger altså permitteringsvarslene i denne næringen klare på bordet. Det er fare for at de kommer til å bli sendt ut om bare noen uker, for det er krise i næringen. Jeg hadde håpet at statsråden kunne bekrefte her at hun nå vil sette seg ned med næringen enda en gang og komme med strakstiltak som gjør at næringen kan klare å bære dette videre i månedene som kommer, inntil alle disse utredningene om hvordan dette skal se ut i framtiden, er ferdige.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:52:42]: Jeg mener fortsatt at vi har tatt grep, for noe av det representanten viser til, bl.a. ulike hestesorter og Helse og Hest, får organisasjonsstøtte og støtte direkte fra departementets budsjett. Jeg har også tatt grep når det gjelder totalisatoravgiften. Men jeg vil likevel jobbe videre og få utredningen av om vi skal se på Rikstoto sammen med Norsk Tipping – nettopp fordi de har ulike regler rundt seg, noe som gjør at det også blir utfordrende for Norsk Rikstoto.

Jeg er opptatt av at dette er en næring vi skal ivareta, samtidig som jeg også har i hodet at det er en viktig bit for oss å sikre at vi også klarer å ha tiltak for dem som har

spilleavhengighet. Begge de to tingene må vi klare å ha i hodet på én gang.

Spørsmål 14

Frå representanten Jan Bøhler til justis- og innvandringsministeren: «I 2017 hadde den daværende Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen satt opp Politihøgskolen i Oslo på en liste over institusjoner det var planer om å flytte ut av Oslo. Vi opplevde det som en viktig seier da det i Jeløya-erklæringen fra den nye regjeringen med Venstre fra januar 2018 står at regjeringen vil «vurdere å plassere en ny politihøgskole utenfor Oslo sentrum» (side 16). Dette ble forklart og forstått slik at steder utenfor Oslo sentrum med billigere tomter og større plass, som f.eks. flere steder i Groruddalen, er i høy grad aktu-

elle. Men i NRK Debatten torsdag 5. desember sa justisministeren: «Men så handler egentlig den debatten her om én ting. Og det er regjeringas signal om at vi ønsker å flytte Politihøgskolen ut av Oslo.»

Betyr dette at regjeringen har gått bort fra formuleringen i Jeløya-erklæringen?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trekt tilbake.

Sak nr. 3 [12:53:49]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart handsama ferdig. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet heva kl. 12.54.

